

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Zuzana Nakládlová

**Komparace boje EU proti pirátství v Africkém rohu
a Guinejském zálivu**

Diplomová práce

Olomouc 2019

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Komparace boje EU proti pirátství v Africkém rohu a Guinejském zálivu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne

„Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. et Mgr. Ondřeji Filipcovi Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za vstřícný přístup, odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytoval v průběhu zpracování mé diplomové práce.“

V Olomouci dne

Obsah

Úvod	5
1. Základní vymezení problematiky.....	8
1.1. Definice a typologie moderního pirátství.....	9
1.2. Úvod do problematiky současného pirátství.....	13
2. Pirátství na Rohu Afriky.....	20
2.1. Problém pirátství	23
2.2. Využití prostředků hard power EU	25
2.3. Využití prostředků soft power EU	29
2.4. Spolupráce EU s ostatními aktéry.....	31
3. Pirátství v Guinejském zálivu.....	35
3.1. Problém pirátství	37
3.2. Využití prostředků hard power EU	42
3.3. Využití prostředků soft power EU	42
3.4. Spolupráce EU s ostatními aktéry.....	47
4. Komparace a zhodnocení.....	49
Závěr	53
Seznam použitých zdrojů.....	55
Shrnutí	63
Abstract	63
Klíčová slova	63
Key words.....	63
Přílohy.....	64

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá problematikou námořního pirátství v současné době, konkrétně ve dvou afrických regionech – na Rohu Afriky a v Guinejském zálivu. Fenomén pirátství rozhodně není záležitostí pouze dob minulých. Jedná se o globální problém dennodenně ohrožující a narušující námořní dopravu, a tím pádem i mezinárodní obchodní vztahy. Mimo to brání v rozvoji zaostalým částem Země a poškozují jejich pracovní trh. Námořní kriminalita zanechává negativní důsledky také v celé řadě dalších oblastí, proto se o jeho eliminaci pokouší aktéři z celého světa. Tato práce tedy zkoumá, jak se do boje proti pirátství v uvedených dvou oblastech zapojuje Evropská unie. Zatímco zapojení EU do řešení námořní kriminality u somálských břehů už není zcela nejčerstvější událostí, její působení ve vodách Guinejského zálivu je výrazně mladší záležitostí. Cílem této práce je tedy komparace jejího boje proti pirátství v těchto dvou regionech.

Výzkumná otázka zní: Jak se vyvinul boj EU proti pirátství od operací v Rohu Afriky po zapojení EU v Guinejském zálivu? Práce tedy zkoumá, jak se změnily unijní protipirátské postupy od operací v Rohu Afriky po zapojení EU v Guinejském zálivu a jak se její úsilí o potlačení námořní kriminality v těchto dvou oblastech liší. Předpokladem je, že pokud se EU do protipirátského boje v západní Africe začala angažovat o něco později, bude zde její strategie propracovanější a efektivnější.

Diplomová práce je srovnávací studie, která má přinést odpověď na výše uvedenou výzkumnou otázku. Práce bude komparovat unijní aktivity a jejich výsledky v boji proti pirátství v Guinejském zálivu a Africkém rohu. Práce v jednotlivých kapitolách popíše a analyzuje zapojení EU do věci v obou regionech a nástroje a činnosti, které pro boj s námořním zločinem používá, ať už politické, ekonomické nebo vojenské. Poté budou tyto přístupy srovnány a bude zhodnoceno, jak a proč se shodují či liší, zda se postupem času zdokonalily, či ne. Budou srovnány výchozí situace zkoumaných oblastí s ohledem na faktory, které vznik námořní kriminality ovlivňují, a charakter tamějších pirátských aktivit. To umožní lépe porozumět rozdílům v protipirátských strategiích, které budou komparovány s rozlišením na nástroje hard power, soft power¹ a širší spolupráce s jinými aktéry, jak vychází ze struktury práce.

¹ Termín soft power definoval Joseph Nye ve své knize *Soft-power: The Means to Success in World Politics*, kde uvedl, že se jedná o schopnost státu ovlivňovat chování státu jiného ne vojenským, popřípadě ekonomickým nátlakem, ale spíše přitahováním a působením své kultury, svých hodnot a politik. Tato definice se stala předmětem různých pohledů a výkladů. V rámci této diplomové práce budou pod touto podkapitolou zahrnuty prostředky, které se s pirátstvím snaží vypořádat způsoby, které nezahnují vojenskou sílu. FLANDEROVA, Linda. Soft power: mít, či nemít? *Mezinárodní politika*. 2013, č. 9. Dostupné na <<https://www.iir.cz/article/soft-power-mit-ci-nemit>>.

Práce se člení na čtyři hlavní kapitoly. První z nich uvede do kontextu celé problematiky a přinese vhléd potřebný pro zasazení tématu do nezbytných souvislostí. Budou definovány klíčové pojmy a právní ukotvení, nastíněn historický vývoj i současná situace.

Následující dvě kapitoly tvoří stěžejní a také nejobsáhlejší část práce. Druhá se věnuje somálskému pirátství a třetí námořním zločinům v Guinejském zálivu. Obě kapitoly mají totožnou strukturu. Nejprve pro lepší pochopení výskytu námořní kriminality stručně seznámí se souvislostmi každého z regionů, jejich geografii, historií, sociálními podmínkami nebo politickou situací. Všechny tyto faktory totiž mají nezanedbatelný vliv jak na samotné pirátství, tak také na způsoby boje proti němu. Poté text představí problém námořních lupičů přímo v daných oblastech. Ve dvou dalších podkapitolách již práce přistoupí k samotnému protipirátskému boji EU, zapojení její tzv. hard power a soft power. Nejdříve tedy budou popsány prostředky tvrdé, vojenské povahy. Následně práce analyzuje nástroje měkké, tedy takové, které se zaměřují na protipirátský boj spíše prostřednictvím rozvoje regionu, budování kapacit, poskytování poradenství, mentoringu a podobně. V posledních částech těchto dvou kapitol se ukáže, jak EU v rámci snahy o eliminaci námořních zločinů spolupracuje s jinými aktéry, ať už státy, mezinárodními nebo regionálními organizacemi.

Čtvrtá kapitola na základě všech nasbíraných informací a podkladů přináší komparaci obou oblastí. Práce na tomto místě srovnává, jak se od sebe východ a západ Afriky s ohledem na námořní kriminalitu liší nebo čím jsou oblasti podobné a jak se odlišuje či shoduje boj EU proti pirátství ve výše rozebraných kategoriích, tedy i v použití soft i hard nástrojů a také v multilaterální spolupráci. Poslední kapitola se také pokouší nalézt důvody pro rozdíly v protipirátských unijních strategiích a zhodnocuje efektivitu působení EU v obou regionech.

Práce čerpá z řady zdrojů. Pro první kapitolu jsou stěžejní dvě monografie – Pirátský kodex od Brendy Lewisové a Atlas mezinárodních vztahů od Šárky Waisové. Autorka z nich čerpá informace pro globální kontext pirátské problematiky, ten je ale ještě třeba doplnit o nejaktuálnější data a údaje, které v nich nejsou obsaženy nebo jsou zastaralé, a také o prameny legislativní povahy. Druhá a třetí kapitola vzhledem ke svému širokému záběru využívají podstatně více zdrojů. Inspirativním textem pro oddíl věnující se Rohu Afriky je například studie Ondřeje Šimona Aktérství EU v boji proti Somálskému pirátství. Ve třetí autorka hojně čerpá z odborného článku Eero Teppa *The Gulf of Guinea: Military and Non-Military Ways of Combatting Piracy*, který za svou kvalitu dokonce získal ocenění, a dále z publikace Adjoa Anyimadu s názvem *Maritime Security in the Gulf of Guinea: Lessons Learned from the Indian Ocean*. Tyto práce popisují guinejské pirátství a boj proti němu z globálního hlediska. Pro roli Evropské unie proto autorka čerpá z oficiálních vyjádření, sdělení či výročních zpráv příslušných organizací a institucí nebo také z výstupních dokumentů a sborníků z konferencí.

Data, která jsou v práci uváděna, jsou z velké části sesbírána z oficiálních statistik a informačních databází vedených specializovanými úřady. Podstatným zdrojem byly například výroční zprávy Pirátského informačního centra Mezinárodního námořního úřadu, které analyzují veškeré zaznamenané pirátské aktivity. Čtvrtá kapitola již nové informace nehledá, ale vychází z údajů nashromážděných v předchozích částech diplomové práce a věnuje se komparaci dle zjištěných skutečností. Nových zdrojů je zde tedy minimum.

1. Základní vymezení problematiky

S problémem námořního pirátství se lidská společnost potýká již od dob starověku.² Od chvíle, kdy lidé začali používat moře k obchodování nebo k dopravě, tady byli i piráti, kteří lodě přepadali a vykrádali. Pod pojmem pirátství se rozumí „vniknutí na palubu lodi a její vyloupení“.³ V dřívějších dobách se častokrát piráti neomezovali pouze na toto, jejich terčem se stávaly také pevniny a pobřežní vesnice. V ohrožení tedy byli nejenom námořníci. Pirátství tak bylo po dlouhou dobu velmi ožehavým problémem, který trápil celou společnost.

Ve starověku se s námořními lupiči potýkali obchodníci v Egyptě, Římě a Řecku, kdy piráti k přepadávání lodí využívali ostrůvky, zálivy a zátoky Středoziemního moře. Mezi jedny z prvních pirátů patřily tzv. mořské národy, které kromě lodí drancovaly a plenily také souše.⁴ V té době bylo mnohými pirátství vnímáno spíše jako řemeslo či způsob obživy, což nic nemění na skutečnosti, že přinášelo teror a pustošení. Ruku v ruce s pirátstvím šel také výnosný obchod s otroky.⁵

Na severu Evropy se v 8. století objevilo pirátství v podobě hrůzu nahánějících krvelačných Vikingů. Ti nezůstávali pouze na mořích a pobřežích, ale po řekách pronikali i do vnitrozemí, a stali se tak postrachem pro celou Evropu. K pozdějšímu rozmachu pirátství ve Středozemním moři od 11. stol. n. l. přispěly křížové výpravy a jiné boje proti muslimům. Tzv. berberští piráti se pohybovali nejen po Středozemním moři, ale také v Atlantském oceánu a v okolí Islandu až do 19. století. Potýkání se s piráty se nevyhnulo ani Dálnému východu, zejména Koreji, Japonsku a Číně.⁶

Největší rozmach však přinesl tzv. zlatý věk pirátství v 17. a 18. století. Nejpalčivější byla situace v okolí Karibiku, odkud pochází většina známých pirátských příběhů. Námořní lupiči se ale vyskytovali i v jiných oblastech, jako například v Jihočínském moři nebo Indickém oceánu.⁷ Kromě pirátů v pravém slova smyslu byli pro lodě hrozbou i tzv. korzáři, kteří přepadali nepřátelská plavidla z pověření úřadů, tedy legálně. Jejich způsoby se ale od těch pirátských příliš nelišily. Takovýmto způsobem se vlády bezpracně a levně zbavovaly nepřátel.⁸ I přes nelidské způsoby, jakými své „řemeslo“ vykonávali, byli piráti v mnohém velmi vyspělí. Fungovala u nich jakási demokracie – měli své přísně dodržované „předpisy“,

² První zmínky o přepadení piráty sahají do roku 1350 př. n. l., kdy byl zaznamenán pirátský útok u břehů severní Afriky. LEWISOVÁ, Brenda Ralph. *Pirátský kodex*. Praha: Naše vojsko, s. r. o., 2011, s. 12.

³ LEWISOVÁ: *Pirátský kodex*, s. 7.

⁴ Dále byli známi např. Tyrhéňané a mnoho dalších.

⁵ Tamtéž, s. 11–29.

⁶ Tamtéž, s. 33–53.

⁷ KONSTAM, Angus. *Piráti 1660–1730*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008, s. 3.

⁸ LEWISOVÁ: *Pirátský kodex*, s. 101.

zakotvené v psané „ústavě“,⁹ kapitán byl volen členy posádky, a stejně tak mohl být i odvolán. Společně rozhodovali o různých záležitostech, lup si mezi sebou dělili rovným dílem a měli mnoho dalších, na tu dobu velmi pokrokových pravidel. V tomto období piráti kontrolovali většinu námořních obchodních cest, a byli tak výrazným problémem pro vlády, obchodníky, námořníky i pobřežní vesnice a kolonie. Proto začaly vznikat první protipirátské zákony a pirátství se stalo zločinem pod trestem smrti, což způsobilo jeho útlum.¹⁰ Nic ale nedokázalo způsobit jeho úplnou eliminaci a je nutné mu čelit i v dnešní době, stejně jako jakékoli jiné formě kriminality.

Pirátství prošlo od svého počátku dlouhým vývojem a jeho podoba se v různých částech světa určitým způsobem odlišuje. Jedná se o složitý fenomén dotýkající se podstatného množství zemí. To, že se jedná o námořní zločin, s sebou nese fakt, že se zpravidla nejedná o problém s působností v jediném státu, ale odehrává se na území více zemí nebo v mezinárodních vodách. K tomu, aby o této námořní hrozbě mohly státy hovořit, a potažmo proti ní společně bojovat, bylo potřeba ji řádně definovat.

1.1. Definice a typologie moderního pirátství

Vzhledem ke skutečnosti, že je pirátství mezinárodním problémem, je také potřeba globálních prostředků k jeho úspěšnému řešení a spolupráce více států. Tomu tak bylo vždy. Proto se tematika pirátství objevovala v mezinárodních smlouvách již odedávna a můžeme říci, že pirátství bylo vlastně také prvním mezinárodním zločinem, který stíhaly všechny státy. Současné pojetí a současná definice se začala vyvíjet ve 20. letech minulého století z iniciativy Společnosti národů. Prvním významným úspěchem těchto snah byl tzv. Harvard Draft Convention on Piracy z roku 1932, ze kterého později, v roce 1958, značně čerpala Ženevská úmluva o volném moři, která pojem pirátství uvádí v článku 15.¹¹

Současná definice pirátství je obsažena v čl. 101 Úmluvy OSN o mořském právu z roku 1982 (dále jen „UNCLOS“ nebo „Úmluva“), která vychází právě ze Ženevské úmluvy a její znění je téměř totožné:

„Za pirátství se považují následující činy:

- a. jakýkoli protiprávní čin násilí nebo zadržení anebo jakýkoli loupežný čin spáchaný k soukromým účelům posádkou nebo cestujícími soukromé lodi nebo soukromého letadla namířené:*

⁹ Některá ustanovení tohoto pirátského kodexu se stala inspirací pozdějších, dokonce i dnešních námořních smluv.

¹⁰ PETR, Jaroslav. *Piráti předběhli dobu* [online]. vtm.e15.cz. [cit. 19. dubna 2018]. Dostupné na <<http://vtm.e15.cz/clanek/pirati-predbehli-dobu>>.

¹¹ IVANOVA, D. A. The Value of the Historical Material the Harvard Draft Convention. *Митна справа*. 2014, roč. 93, č. 3, s. 67–68.

- i. *na volném moři proti jiné lodi nebo letadlu anebo proti osobám nebo majetku na jejich palubě;*
 - ii. *proti lodi, letadlu, osobám nebo majetku v místě, které nepodléhá jurisdikci žádného státu;*
- b. *jakýkoli čin dobrovolné účasti při použití lodi nebo letadla, jestliže ten, kdo se jich dopouští, ví o skutečnostech, které vtiskují této lodi nebo tomuto letadlu charakter pirátské lodi nebo letadla;*
- c. *jakýkoli čin, který má za účel podněcovat nebo úmyslně usnadňovat čin uvedený v pododst. (a) nebo (b).“¹²*

Následující ustanovení dále definují pojmy pirátská loď a pirátské letadlo a upravují další podrobnosti, včetně prostředků pro boj s piráctvím.

Definice jasně říká, že pod pojem pirátství spadají činy (násilné, loupežné apod.) spáchané na volném moři a na území, která nepodléhají jurisdikci žádného státu. Pokud jde o takovýto čin, který je ovšem spáchán v teritoriálních vodách určitého státu, jedná se o tzv. „ozbrojené přepadení“.¹³ V praxi se tyto termíny příliš nerozlišují, a pokud se hovoří o pirátství, jak v literatuře, tak ve statistikách, jsou jim myšleny zpravidla obě kategorie činů. K Úmluvě přistoupila většina zemí na světě, v současné době je to 168 států.¹⁴ Dne 1. dubna 1998 UNCLOS ratifikovala také EU.¹⁵

UNCLOS nestanovuje žádnou konkrétní organizaci či úřad, kterému by podléhala problematika pirátství. V Úmluvě, ovšem ne v člancích týkajících se pirátství, se hovoří pouze o „příslušné mezinárodní organizaci“. Všeobecně se má však za to, že se jedná o Mezinárodní námořní organizaci (dále jen „IMO“), která je specializovanou agenturou pod hlavičkou OSN. IMO uznává definici pirátství stanovenou v UNCLOS, ale sama přichází s vymezením onoho výše zmíněného pojmu ozbrojené přepadení, či přesněji „ozbrojená loupež namířená proti lodím“¹⁶ ve své rezoluci, kde říká, že se jedná o:

„1) jakýkoli nezákonný násilný čin nebo zadržení nebo jakýkoli zásah způsobený jiným způsobem než piráctvím spáchaným pro soukromé účely a směřující proti lodi nebo proti

¹² Čl. 101 UNCLOS.

¹³ WAISOVÁ, Šárka a kol. *Atlas mezinárodních vztahů. Prostor a politika po skončení studené války*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2007, s. 74.

¹⁴ Posledním přistoupivším státem je Ázerbájdžán, který UNCLOS podepsal 16. ledna 2016. Zajímavostí je, že USA Úmluvu nepodepsaly ani neratifikovaly. Česká republika jako samostatný stát k ní přistoupila 21. ledna 1996. Mapa všech států, které UNCLOS ratifikovaly viz příloha č.1.

¹⁵ DIVIZE OSN PRO ZÁLEŽITOSTI OCEÁNŮ A MOŘSKÉHO PRÁVA. *Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related Agreements* [online]. un.org, 3. dubna 2018 [cit. 23. dubna 2018]. Dostupné na

<http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm>.

¹⁶ Armed robbery against ships.

osobám nebo majetku na palubě takové lodi ve vnitrozemských vodách státu, souostroví a teritoriálním moři;

2) každý čin podněcování nebo záměrného učinění úkonu popsaného výše.¹⁷

Další zainteresovaný orgán, Mezinárodní námořní úřad (dále jen „IMB“),¹⁸ který je součástí Mezinárodní obchodní komory (dále jen „ICC“),¹⁹ používá pro zjednodušení vlastní definici, která pojem pirátství a ozbrojené přepadení slučuje a popisuje jako „*vníknutí na loď nebo pokus o vniknutí na jakékoukoli loď se zjevným úmyslem spáchat krádež nebo jakýkoli jiný zločin a se zjevným záměrem nebo schopností používat pro tento akt sílu*“.²⁰ IMB tedy vychází z vymezení dle UNCLOS, které zároveň zestručňuje a zobecňuje, a zdá se tak být univerzálně použitelnou, přesto jasnou definicí.

Pro různé účely často vznikají různé pracovní definice, které odpovídají konkrétním potřebám a situacím. Jinak mohou na pirátství například nahlížet soudy v případech pojištění, jinak příslušné místní orgány v otázkách mezinárodní spolupráce při protipirátských hlídkách a podobně. Od doby přijetí UNCLOS se pirátství jistě určitým způsobem změnilo či vyvinulo, měnit takovou definici by byl ale proces obtížný a zdlouhavý, proto v praxi dochází ke kumulování a přizpůsobování definic, pojetí a významu pojmu pirátství.²¹

Mezinárodní námořní komora (dále jen „ICS“) rozlišuje tři základní kategorie pirátství podle způsobu, jakým piráti útočí. První z nich je ozbrojená loupež nízké úrovně (Low-Level Armed Robbery, zkráceně LLAR). Již název napovídá, že se jedná o nejméně závažný druh. K tomuto útoku dochází v noci nebo za šera, kdy není dobře vidět, a jeho cílem je rychle ukrást cokoli, co je možné z paluby v tu chvíli odnést. K násilí nemusí vůbec dojít, pouze pokud se posádka lodi snaží lupičům v jejich akci zabránit. Takový útok může být spáchán i malými skupinami s prostým účelem vlastního přivýdělku.

Druhou kategorií je ozbrojený útok a loupež střední úrovně (Medium-Level Armed Assault and Robbery, zkráceně MLAAR). V tomto případě piráti vniknou a palubu a následně hrozí násilím, vydírají členy posádky a nutí je k tomu, aby jim vydali peníze a další cennosti, přičemž ukradnou také náklad lodi, nebo jeho část. Stejně jako v prvním případě je i tato akce rychlá, celý útok netrvá víc než hodinu, finanční ztráty se pohybují od 10 do 20 tisíc USD.

Třetím a nejzávažnějším typem je kriminální únos (Major Criminal Hijack, zkráceně MCHJ). Jde o pečlivě naplánovanou akci s cílem vyloupit veškerý obsah lodi, kdy piráti znají

¹⁷ Čl. 2 odst. 2 Přílohy Rezoluce IMO č. A.1025(26), Kodex pro vyšetřování zločinů pirátství a ozbrojené loupeže namířené proti lodím.

¹⁸ International Maritime Bureau.

¹⁹ International Chamber of Commerce.

²⁰ CAMPBELL Penny. A Modern History of the International Legal Definition of Piracy. In ELLEMAN, Bruce A, FORBES Andrew, ROSENBERG, David (eds.). *Piracy and Maritime Crime. Historical and Modern Case Studies*. Newport: Naval War College Press, 2010, s. 29.

²¹ Tamtéž, s. 30.

každý detail ohledně plavidla a jeho nákladu. Pirátů je dostatek na to, aby část mohla zadržet členy posádky a část pohodlně přenášet náklad na svou loď. V tomto případě bývají ztráty mnohonásobně přesahující první dvě kategorie, až několik desítek milionů USD. Může dojít také k únosu celé lodi, která je následně přelakována, přejmenována a s falešnými papíry zapsána v novém přístavu.²² Původní posádka lodi je vyvražděna nebo ponechána na moři. Takové únosy, činěné zpravidla velkými organizovanými skupinami, mohou být provedeny i „na zakázku“. Součástí plánu jsou pak také korumpovaní úředníci, bez kterých by se vydání falešných dokladů neobešlo. V poslední době je také velmi rozšířeno unášení lodí za účelem získání velmi vysokého výkupného.²³ Tento typ je nejenom nejzávažnějším z hlediska škod a způsobu napadení, ale je také těžké útočníky dopadnout vzhledem k organizovanosti pirátských gangů a jejich možné napojení na úřady.

Rozdíly ve způsobu útoků jsou samozřejmě dány také regionem, kde k nim dochází. Podle Sama Batemana²⁴ můžeme rozlišit tři nejvýznamnější oblasti pirátských aktivit s typickými metodami – Roh Afriky, Nigérie a Jihovýchodní Asie. Pro Africký roh, tedy vody Somálska, jsou příznačné únosy lodí a jejich posádek a následné požadování výkupného. Únosci jsou si vědomi toho, že vlastníci plavidel a pojišťovny budou ochotni výkupné uhradit a také že proti nim nebude použito násilí s ohledem na bezpečnost zajaté posádky. Akce jsou organizované a k násilí téměř nedochází, naopak bývá se členy posádky poměrně dobře zacházeno. Výkupné se obvykle pohybuje v rozsahu 1–3 miliony USD.

Zcela odlišné postupy jsou běžné ve vodách kolem Nigérie, tedy v Guinejském zálivu, kde je násilí při útocích daleko častější a nejsou výjimkou ani ztráty na životech. Těžce ozbrojení piráti zpravidla napadají plavidla s nákladem ropy či zemního plynu v těsné blízkosti od pevniny. Nejde jim o únos samotných lodí, ale o vyloupení jejich nákladu a za členy posádky, ke kterým se ovšem chovají bezohledně, také požadují výkupné.

V Jihovýchodní Asii Bateman popisuje tři druhy pirátských aktivit. V přístavech v Indonésii, na Filipínách a ve Vietnamu jsou běžné drobné příležitostné loupeže z kotvicích lodí. Pro další typ jsou ideálním lovištěm uzavřené vody jako Malacký a Singapurský průliv nebo místa mezi ostrovy a ostrůvky Indonésie a Filipín. Ozbrojení piráti se obohacují o hotovost a jiné cennosti, většinou bez použití násilí. Nejzávažnější hrozbou je zde problematika již zmiňovaných Fantomových lodí, tedy únos celého plavidla, zbavení se posádky a přetvoření na „novou“ loď. Jako způsob, jak této praxi zabránit, byl vytvořen Mezinárodní předpis

²² Takové lodě jsou označovány jako tzv. Fantomové lodě a jsou známé od 80. let 20. století především v Jihovýchodní Asii.

²³ BERG, Dieter a kol. *Piracy – Threat at sea: A risk analysis*. Mnichov: Münchener Rück/Munich Re Group, 2006, s. 14–15.

²⁴ Profesor a výzkumný pracovník Australského národního centra pro zdroje a bezpečnost oceánu na univerzitě ve Wollongongu.

o bezpečnosti lodí a přístavních zařízení. Podle něj musí mít každá loď přiděleno identifikační číslo a je povinna vést podrobné záznamy o veškerých aktivitách s ní spojených, jako pohyb lodi, změna majitele apod. Díky tomu je poslední zmiňovaná taktika pirátů obtížnější, ale stále možná například u člunů, menších tankerů a dalších malých plavidel, které jsou z povinnosti dané předpisem vyňaty.²⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že pojem pirátství nepředstavuje jedinou konkrétní aktivitu, ale způsobů, jakými je podstata tohoto námořního zločinu naplňována, může být celá řada. I přes odlišnosti dané lokalitou, závažností nebo metodou je ale definice UNCLOS (popřípadě definice ozbrojeného přepadení IMO) jasným a globálně uznávaných zastřešením pro loupežné aktivity na mořích. Nyní, když je objasněna základní terminologie a typologie, může práce přistoupit k tomu, jak vypadá v současné době pirátství v reálné podobě.

1.2. Úvod do problematiky současného pirátství

Pirátství nikdy zcela nevymizelo a je, i když ve zcela jiné formě než v minulosti, realitou i dnešních dnů. Jedná se o globální problém, který se dotýká celé řady oblastí, kromě Afrického rohu a Guinejského zálivu, které jsou předmětem této práce, také například Jihočínského moře, Malackého průlivu, Indického oceánu nebo jižní a střední Ameriky. Níže na mapě (obr. 1) můžeme vidět pirátské aktivity zaznamenané v roce 2018.²⁶ Nejvíce útoků či jiných pirátských činností tedy pozorujeme v okolí Indonésie a také v Guinejském zálivu.

K postupnému rozmáhání novodobého pirátství začalo docházet na počátku 20. století v období kolem první světové války. S prudkým vývojem techniky se rychle modernizovalo také pirátství. Zejména později, po druhé světové válce, již byly zbraně a další prostředky na velmi vysoké úrovni a častokrát se přes černý trh dostávaly také do rukou pirátů.²⁷ V současnosti již piráti ve většině případů disponují moderními zbraněmi, hi-tech zařízeními a navigačními technologiemi. To ovšem nemusí být vždy pravidlem. V některých chudých oblastech, například na západě Afriky, si musí piráti vystačit s mnohem jednodušším vybavením, jako třeba s noži a kánoemi.

²⁵ BATEMAN, Sam. Sea piracy: some inconvenient truths. *Disarmament Forum*. 2010, č. 2, s. 15–16.

²⁶ Mapa ukazuje aktivity zaznamenané Mezinárodním námořním úřadem. Ten nabízí také tzv. živou mapu, která je aktualizována s každou nahlášenou činností.

Pro srovnání a pozorování jisté paralely viz mapa hlavních námořních tras v příloze č. 2.

²⁷ LEWISOVA: *Pirátský kodex*, s. 168.

Obr. 1: Pirátské aktivity v roce 2018

Zdroj: icc-ccs.org²⁸

Piráty nebývají pouze samostatné skupinky několika málo mužů, ale nezřídka se jedná o početné organizace s napojením na zločinecké syndikáty ovládající celá území. Někdy zločincům nahrává i snadná podplatitelnost, strach či lhostejnost státních orgánů, pro které je mnohdy jednodušší pirátům vyhovět nebo je ignorovat. Také pro samotné oběti je v některých případech snazší zaplatit, třebaže vysoké výkupné, než absolvovat úřední a soudní řešení.²⁹

Oběťmi se stávají většinou obchodní či rybářské lodě nebo plavidla s nákladem, který je dobře prodejný na černém trhu. Lupiči ale mohou zaútočit i na soukromé luxusní jachty, dopravní lodě nebo i tankery, ze kterých neváhají sebrat všechno, co jde. Sami piráti používají malá rychlá plavidla, která jim umožňují být rychlími, a pokud možno neviditelnými, jako nafukovací čluny nebo silné rybářské lodi. Nejčastějšími lovišti jsou úzké průplavy, zátoky, ostrůvky a výběžky pevniny, kde je snadné na kořist nesledovaně vyčíhat, rychle udeřit a poté a se rychle zase ztratit. Nejsou výjimkou ani případy, kdy zločinci vyloupili loď, která právě kotvila v přístavu nebo se z ní vyloďoval náklad, a přitom si jich nikdo ani nevšimnul.³⁰

Pirátské či jiné zločinecké aktivity souvisí častokrát s problematikou vnitřně nestabilních či rozpadajících se států. Tam, kde v elementárních funkcích selhává stát, který nedokáže zajistit bezpečnost, pořádek nebo i základní životní potřeby svých občanů, tam nastupuje výskyt zločineckých organizací, násilí a bezpráví. Rozpadající se státy se potýkají s vnitřními

²⁸ Souhrnný stav za rok 2018. IMB PIRACY REPORTING CENTRE. *IMB Piracy & Armed Robbery Map 2018* [online]. icc-ccs.org. Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre/live-piracy-map/piracy-map-2018>>.

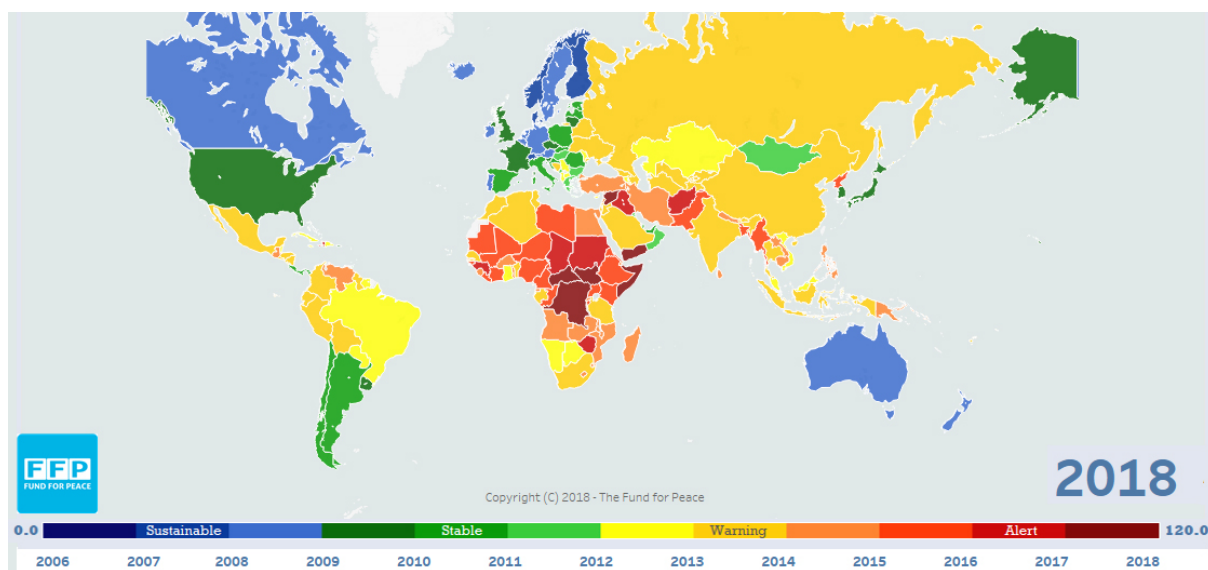
²⁹ LEWISOVÁ: *Pirátský kodex*, s. 179–180.

³⁰ Tamtéž, s. 182–183.

konflikty, země se rozpadá na více skupin mezi sebou bojujících. Vláda není schopna situaci vyřešit a vyhovět všem stranám, postupně ztrácí legislativní, exekutivní i soudní moc. Lidem se stává zdrojem obživy zločin. Krajním případem je potom zhroucený stát, který již zcela pozbyl své funkce a nemá kontrolu nad svým územím.³¹ Ve státech, kde nefungují orgány veřejné moci a není spolehlivě možné zajišťovat bezpečnost, je výskyt kriminality ze zjevných důvodů na denním pořádku. Pokud zločincům v jejich aktivitách nemá kdo zabránit, je pochopitelné, že bude docházet k jejich rozmachu.

Paralela pirátství s rozpadajícími se státy je pro tuto práci podstatná, neboť právě Somálsko a také země Guinejského zálivu patří k oblastem, které jsou velmi fragilní. Mapa níže (obr. 2) ukazuje tzv. index fragility států,³² kdy modrá barva značí největší stabilitu a červená nejhorší stav.³³ Můžeme tedy pozorovat jistou korespondenci pirátských aktivit s nestabilními regiony. Jak je možné vidět, Somálsko spadá do skupiny s nejvyšší fragilitou. Státy západní Afriky jsou na tom o něco lépe, přesto není možné označit za stabilní ani jeden z nich. Podle této mapy tedy můžeme předpokládat bezpečnostní problémy v obou zkoumaných oblastech.

Obr. 2: Mapa fragility států

Zdroj: fundforpeace.org³⁴

Tak, jako se vyvíjí pirátství, tak se také zdokonaluje boj proti němu. Ochrana plavidel proti vniknutí lupičů na palubu může začít přímo na lodi poněkud prostými, leč účinnými opatřeními.

³¹ WAISOVÁ: *Atlas mezinárodních vztahů...*, s. 88.

³² Index zpracovává organizace *Fund for peace* a uveřejňuje časopis *Foreign Policy* od roku 2005.

³³ Indikátory jsou: bezpečnostní aparát, frakcionalizované elity, hromadné nepokoje, ekonomický pokles, nerovnoměrný hospodářský rozvoj, odliv lidského kapitálu, státní legitimita, veřejné služby, lidská práva a právní stát, demografické tlaky, uprchlíci a vnitřně vysídlené osoby, vnější intervence.

³⁴ THE FUND FOR PEACE. *Fragile States Index* [online]. fundforpeace.org. [cit. 25. dubna 2018]. Dostupné na <<http://fundforpeace.org/fsi/>>.

Klasickým příkladem může být natažení ostnatého drátu po obvodu lodi, obdobně instalace elektrického plotu pod napětím 9000 voltů, který bývá pro zvýšení efektivity umístěn až za okrajem paluby.³⁵ Častým prostředkem, např. obchodních lodí, je použití vodních děl, která silným proudem vody jednak znemožňuje pirátům dostat se na plavidlo tak, že je prostě smete, vodou z děl se navíc zaplní pirátské čluny, což značně zpomalí a zhorší jejich pohyb. Na podobném principu fungují méně častá vzduchová děla. Podobně jako vodní kanony může být použita tzv. protipirátská opona, kdy je také použita tryskající voda, ovšem přímo na boku lodi shora dolů. Přiblížení zločineckých plavidel mohou znesnadnit také natažené sítě z lodí, neboli „pasti člunů“, do nichž se zamotá vrtule motoru. Další nesmrtící zbraní je akustické zařízení dlouhého dosahu (LRAD – Long range acoustic device), neboli zvukové dělo. To vysílá velmi silný vysoký zvukový paprsek o takové frekvenci, které není průměrné lidské ucho schopné snést a způsobuje tak bolest. Pirátský útok je možné odvrátit i „sprchováním“ lupičů speciální kluzkou tekutinou, která nesnesitelně páchne a pálí pokožku a zasažení piráti pak většinou skáčou do vody. Pokud se pirátům podaří vniknout na palubu plavidla, je možné jim ztížit pohyb nastříkáním kluzké pěny na povrch lodi, která je tvořena z látky s tak velkou viskozitou, že je na ní nemožné chodit nebo stát. Pěnu je možné aplikovat také na bok lodi, aby nikdo nemohl vyšplhat nahoru. Posádka může získat nějaký čas navíc i klasickým pepřovým sprejem.³⁶

Pro včasné zaregistrování blížícího se nebezpečí slouží bezpečnostní kamery, radary nebo pohybová čidla na okraji paluby pro případ, že by se piráti nepozorovaně vplížili. Pro odstrašení blížících se útočníků bývá využíváno laserů, které jsou sice neškodné, jejich účelem je však piráty vystrašit a znejistit, podobně jako třeba zvukové simulace, které vyvolávají dojem, že je po pirátském člunu stříleno.³⁷

Tento výčet uvádí pouze příklady prostředků, které jsou využívány nejčastěji, ale způsobů, jak se bránit je více. Zde na ilustračním obrázku (obr. 3)³⁸ vidíme, jak například může vypadat plavidlo zabezpečené proti pirátům. Skutečnost, že ani takováto opatření a ochrana lodí piráty od útoků neodrazují a bývají v nich mnohdy úspěšní, napovídá o jejich organizovanosti, informovanosti a používání vyspělých a pokročilých technologií.

³⁵ LEWISOVÁ: *Pirátský kodex*, s. 185–186.

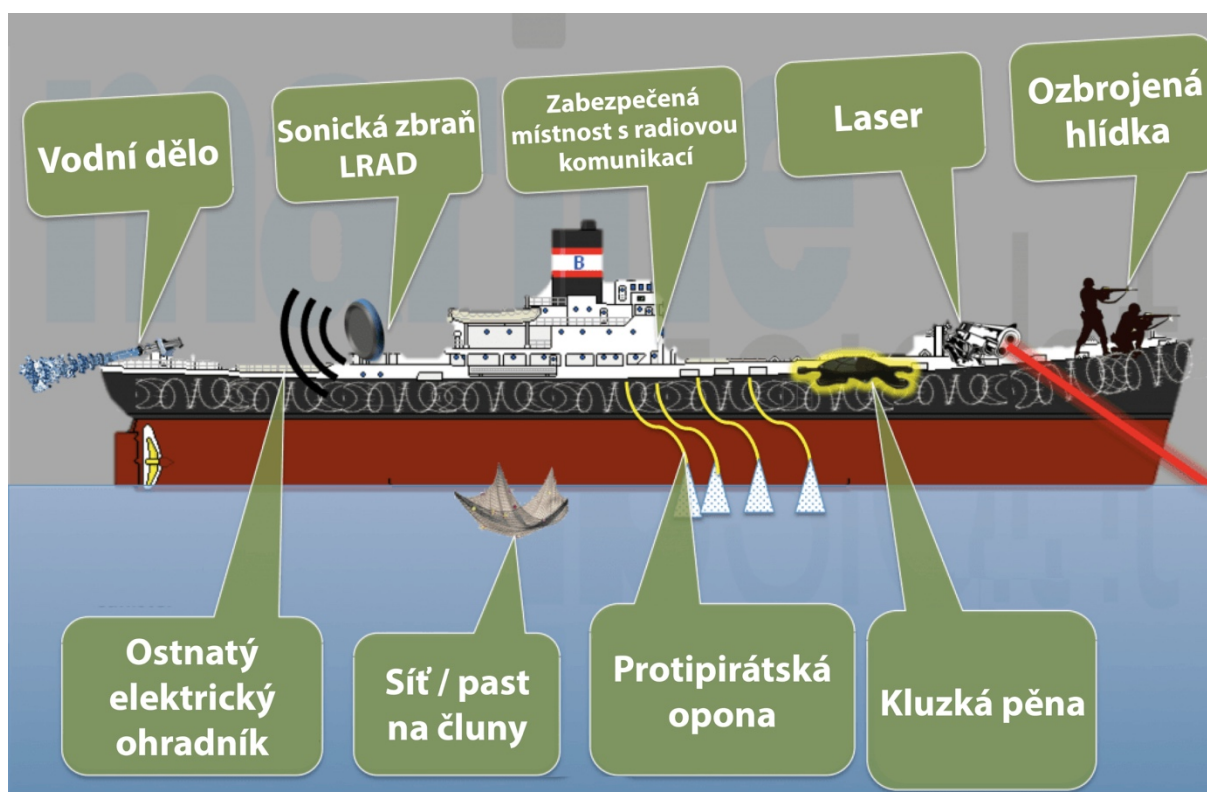
³⁶ KANTHARIA, Raunek. *18 Anti-Piracy Weapons for Ships to Fight Pirates* [online]. marineinsight.com, 15. února 2019 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.marineinsight.com/marine-piracy-marine/18-anti-piracy-weapons-for-ships-to-fight-pirates/>>.

³⁷ LEWISOVÁ: *Pirátský kodex*, s. 186–187.

³⁸ Zleva horní řada: vodní dělo, sonická zbraň/LRAD, zabezpečená místnost s radiovou komunikací, laser, ozbrojená hlídka.

Zleva dolní řada: ostnatý elektrický ohradník, síť/past na čluny, protipirátská opona, kluzká pěna.

Obr. 3: Protipirátská opatření plavidel

Zdroj: marineinsight.com³⁹

Kromě těchto opatření, kterými je zajištěna přímo konkrétní loď, se o bezpečnost na vodách starají i jednotlivé postižené státy, které mohou vysílat námořní či letecké hlídky pro monitorování situace a včasné varování před podezřelými plavidly. Pro jedinou zemi je ale ve většině případů obtížné mít situaci pod kontrolou, také vzhledem k tomu, že se nezdá, že se jedná o státy s nedostatečným bezpečnostním aparátem.

Nejdůležitější a také neúčinnější metodou v boji proti pirátství a ozbrojeným přepadením je proto mezinárodní spolupráce. Ta se vyvíjela z počátku jen mezi zeměmi, které se s problémem pirátství přímo potýkaly. Postupně se ale zapojovaly i další země nebo organizace, včetně EU, až do současné, velmi rozsáhlé podoby. Již výše jsem zmínila IMO, specializovanou agenturu OSN založenou v roce 1948, která nese odpovědnost za bezpečnost a ochranu lodní dopravy a také předcházení znečišťování moří loděmi. Jejím úkolem je tedy prostřednictvím svého institucionálního rámce vyvářet jednotné podmínky pro provozování lodní dopravy po celém světě s ohledem na environmentální vliv, bezpečnost, efektivitu

³⁹ KANTHARIA, Raunek. *Infographics: Anti-Piracy Weapons Used on Ships*. [online]. marineinsight.com, 21. června 2016 [cit. 15. dubna 2018]. Dostupné na <<https://www.marineinsight.com/infographics-2/infographics-anti-piracy-weapons-used-ships/>>.

a udržitelný růst námořního průmyslu.⁴⁰ V současné době tvoří organizaci 173 členských států včetně České republiky. Do činnosti IMO je zapojeno také 79 nevládních mezinárodních organizací, které disponují poradním hlasem, a dalších 64 mezinárodních organizací se statutem pozorovatele.⁴¹

Další z nejdůležitějších organizací v této oblasti je ICC, jež je významnou světovou obchodní organizací sdružující přes šest milionů společností všech sektorů i velikostí, obchodních komor a podnikatelských sdružení z více než 100 zemí.⁴² Pod ICC existuje specializované oddělení – Protikriminální služby ICC (dále jen „ICC CCS“), jehož úkolem je bojovat proti všem formám trestné činnosti ohrožující obchod. Jednou z jeho tří specializovaných složek je IMB.⁴³ Ten se zaměřuje na potírání veškerých námořních kriminálních a nezákonných aktivit. Díky své široké síti vyhledává a vyšetřuje podvody a další trestné činy, sleduje zločinecké trendy a identifikuje aktuální hrozby. Získané anebo zpracované informace poskytuje celé loďní komunitě, nabízí také poradenské služby a další pomoc. Jeho úkolem je také aktivně vzdělávat širokou veřejnost v této oblasti, proto pořádá pravidelné kurzy a vzdělávací programy.⁴⁴

Od roku 1992 spravuje IMB Pirátské zpravodajské centrum se sídlem v Kuala Lumpur v Malajsii. Právě toto centrum zaznamenává veškeré pirátské aktivity, jak dle definice pirátství podle UNCLOS, tak také podle definice ozbrojené loupeže dle IMO. Informace o útoku či přepadení, které jí bylo nahlášeno, ihned po obdržení zasílá místním orgánům činným v trestním řízení a také dalším plavidlům, které se v okolí nacházejí; údaje sdílí také s dalšími vládními i nevládními subjekty. Jeho cílem je sledovat a také analyzovat pohyb pirátů a jejich chování tak, aby bylo možné případným útokům předcházet, připravit se na ně anebo minimalizovat jejich dopad. Veškeré zaznamenané aktivity Pirátské zpravodajské centrum zveřejňuje na svých internetových stránkách, takže jsou aktuální data k dispozici komukoli, kdo je potřebuje.⁴⁵ Úsilí o eliminaci pirátských útoků je silné, činnost uvedených institucí ale mnohdy komplikuje skutečnost, že ne vždy jsou napadení nahlášena.

Kromě těchto mezinárodních organizací, které působí v celosvětovém měřítku, hraje důležitou roli také regionální spolupráce mezi státy v konkrétních postižených oblastech.

⁴⁰ IMO. *Introduction to IMO* [online]. imo.org. [cit. 20. dubna 2018]. Dostupné na <<http://www.imo.org/en/About/Pages/Default.aspx>>.

⁴¹ Česká republika je členem od roku 1993. EU je zastoupena Evropskou komisí, která má status pozorovatele.

⁴² ICC. *Who we are* [online]. iccwbo.org. [cit. 20. dubna 2018]. Dostupné na <<https://iccwbo.org/about-us/who-we-are/>>.

⁴³ ICC-CCS. *ICC Commercial Crime Services (CCS)* [online]. icc-ccs.org. [cit. 21. dubna 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/icc-commercial-crime-services-ccs/>>.

⁴⁴ ICC-CCS. *International Maritime Bureau* [online]. icc-ccs.org. [cit. 21. dubna 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/icc/imb/>>.

⁴⁵ ICC-CCS. *IMB Piracy Reporting Centre* [online]. icc-ccs.org. [cit. 21. dubna 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre/>>.

Příkladem může být Dohoda o regionální spolupráci v oblasti boje proti pirátství a ozbrojeným loupežím proti lodím v Asii (RECAAP), kterou v roce 2006 podepsalo 14 asijských států. V současné době je k ní připojeno 20 smluvních stran včetně čtyř evropských států⁴⁶ a spolupráce je rozšířena také o několik partnerských organizací, včetně IMO nebo Interpolu. K naplňování této dohody dochází především prostřednictvím Centra pro sdílení informací sídlícího v Singapuru.⁴⁷ Podobná regionální uskupení existují i na území afrického kontinentu. Těm se bude práce věnovat až v následujících kapitolách.

Pirátství a ozbrojené loupeže jsou komplexním problémem, se kterým se setkáváme až v znepokojivě vysokém počtu i v současné době. Námořní kriminalita se často objevuje v souvislosti s nestabilními státy neschopnými zajistit bezpečnost v regionu a zajistit vlastní občany. Útočníci jsou mnohdy součástí gangů a organizovaných skupin a disponování moderní technikou nebývá výjimkou. Piráti představují hrozbu pro obchodní i dopravní lodě, tankery, ale i soukromé jachty. Některá plavidla se proti útokům vybavila opatřeními znemožňujícími či znesnadňujícími vstup lupičů na palubu. O co nejefektivnější a dlouhodobé potlačování námořních zločinů usiluje řada specializovaných mezinárodních organizací, v čele s IMO – alespoň tedy z globálního hlediska. Jaká je konkrétní situace na Rohu Afriky a v Guinejském zálivu zjistí práce v následujících kapitolách.

⁴⁶ Spojené království, Norsko, Dánsko, Nizozemí.

⁴⁷ ReCAAP ISC. *About ReCAAP Information Sharing Centre* [online]. recaap.org. [cit. 21. dubna 2018]. Dostupné na <http://www.recaap.org/about_ReCAAP-ISC>.

2. Pirátství na Rohu Afriky

Dříve než autorka přikročí k problematice pirátství v oblasti Rohu Afriky, tedy Somálska, je třeba pro důkladnější pochopení nejprve zasadit zdejší situaci do obecnějšího kontextu a nastínit také politický vývoj, který zde hraje zásadní roli. Somálsko je přímořský stát se 14,32 miliony obyvateli (2016)⁴⁸ ležící na východním výběžku Afrického kontinentu, známého také jako Africký roh. Rozkládá se na území o rozloze 637 657 km² a jeho hlavním městem je Mogadišo. Je to jeden z nejchudších států světa. Podle Světové banky žije v extrémní chudobě až 40 % obyvatelstva (2009), což je méně než jeden dolar na den, a téměř 75 % somálských domácností musí vyžít z méně než dvou dolarů denně.⁴⁹ Tyto podmínky samozřejmě kriminalitě nahrávají. V situaci, kdy nejsou možnosti, jak si vydělat peníze na obživu, se pro mnohé Somálce stává zločin lákavým způsobem zisku.

Obr. 4: Somálsko na mapě Afriky

Zdroj: svet.charita.cz⁵⁰

⁴⁸ Dle Světové banky. THE WORLD BANK GROUP. *Population, total* [online]. data.worldbank.org. [cit. 23. dubna 2018]. Dostupné na

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=SO&name_desc=true>.

Přirozený přírůstek obyvatelstva je velmi vysoký, podobně jako ve zbytku Afriky. V roce 2015 činil 2,5% dle Světové banky, přičemž světový průměr se pohybuje okolo 1,2%.

ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V ADDIS ABEBĚ. *Somálsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. businessinfo.cz, 21. srpna 2018 [cit. 2. září 2018]. Dostupné na

<<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/somalsko-zakladni-charakteristika-teritoria-17515.html#sec2>>.

DEMOGRAFICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM. *Afrika* [online]. demografie.info, 10. září 2005 [cit. 20. května 2018]. Dostupné na <http://www.demografie.info/?cz_popvyvoj_svet_af>.

⁴⁹ GILPIN, Raymond. *Counting the Costs of Somali Piracy*. Washington D.C.: United States Institute of Peace, 2007, s. 5.

⁵⁰ CHARITA ČR. *Somálsko* [online]. svet.charita.cz. Dostupné na <<https://svet.charita.cz/kde-pusobime/afrika/somalsko/#!prettyPhoto>>.

Podle polohy země (obr. 4) je možné usoudit, že za vznikem pirátství v okolních vodách jsou mimo jiné i geografické faktory. Z jedné strany je Somálsko omýváno Indickým oceánem, nebo konkrétněji Arabským mořem, ze severu pak Adenským zálivem. Toto území je tak svým napojením na Rudé moře a Suezský průprav důležitým dopravním koridorem, který spojuje námořní cesty Evropy, Afriky a Asie a ročně zde projede přibližně 21 tisíc lodí.⁵¹ Pobřeží země je dlouhé 3025 km a tvoří jej z převážné části pouště a skalnatá, nehostinná půda. Řídké osídlení pouze s malými rybářskými vesničkami tak pro piráty činí ideální podmínky pro úkryty.

Mnohem důležitější je ale politický faktor. Somálsko je samostatným státem od roku 1960, již od počátku své samostatné existence se potýká s nepokoji a politickou nestabilitou. Ty pramení jednak z velkého množství různých kmenů na území a také z předchozího koloniálního rozdělení země a napojení na okolní státy.⁵² Problémem byly zejména vleklé pohraniční spory s Keňou a Etiopií. V roce 1969 se moci v zemi ujal diktátor Siad Barre a Somálsko bylo pod jeho vedením úzce napojeno na Sovětský svaz. Během občanské války, která započala koncem 80. let minulého století, se státní území rozdělilo na dvanáct frakcí. Jedna část obyvatelstva⁵³ se dokonce v roce 1991 prohlásila za samostatnou nezávislou republiku – Somaliland.⁵⁴ Tento stát, přestože žádným jiným zatím oficiálně neuznaný, je poměrně klidnou, stabilní oblastí, kde víceméně funguje demokratický způsob vládnutí a konají se zde pravidelné prezidentské a parlamentní volby.⁵⁵ Ačkoli se snaží získat mezinárodní uznání a také aktivně spolupracuje s ostatními zeměmi s celého světa, svět zřejmě preferuje jednotné Somálsko, a tak Somaliland stále zůstává pouze státem samozvaným.

V roce 1991, kdy v Somálsku padl Barreho vojenský režim, v zemi vypukla občanská válka a od té doby je zde prakticky anarchie. Doposud tady sice proběhla více než desítka pokusů o sjednání míru, sjednocení a o vytvoření centrální vlády, žádný se ale neseťkal s výrazným úspěchem. V letech 1993–1995 zde probíhala i mírová mise OSN, ta ale zdárné výsledky nepřinesla. Podepsané mírové smlouvy nebyly dodrženy, území se ještě více rozdělovala a vznikaly další frakce. V roce 2000 byla ustavena Somálská přechodová vláda, jejíž činnost ovšem v praxi nebyla příliš efektivní.

Na přelomu tisíciletí se k moci se začala dostávat radikální islamistická skupina Svaz islámských soudců, která se čím dál více rozpínala a v roce 2006 obsadila i Mogadišu. Následně se do konfliktu zapojila i etiopská armáda podporující Somálskou přechodovou vládu a později

⁵¹ GRIZZLE, Ralph. *Silver Spirit's Transit Of The Gulf Of Aden: Uneventful? Not Entirely* [online]. avidcruiser.com, 23. dubna 2011 [cit. 26. května 2018]. Dostupné na

<<https://www.avidcruiser.com/2011/04/silver-spirits-transit-of-the-gulf-of-aden-uneventful-not-entirely/>>.

⁵² Část Somálska byla kolonií Velké Británie a část Itálie. Italská část byla v jednu chvíli také sloučena s Etiopií.

⁵³ Somálské národní hnutí.

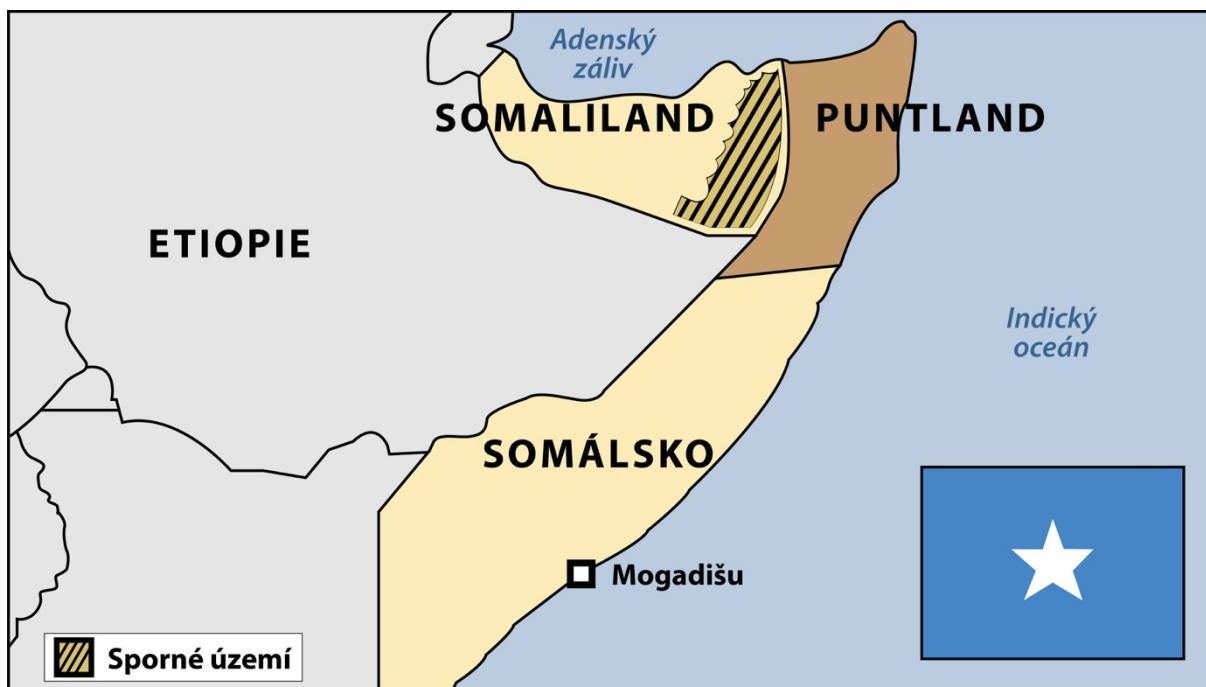
⁵⁴ LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Libri, 2009, s. 736.

⁵⁵ Tamtéž, s. 733.

také mírová mise Africké unie (AMISOM) a armáda Spojených států. Svaz islámských soudů tak začal ustupovat, opustil hlavní město a nakonec se rozpadl. Brzy na to však přišly další boje, které měla na svědomí teroristická skupina Al-Šabáb vytvořená ze zbytků Svazu islámských soudců. Skupina, která je také napojena na Al-Kájdu, postupně obsadila regiony ve středním a jižním Somálsku, včetně Mogadišu, s cílem vytvoření islámského státu. Od roku 2011 se s pomocí AMISOM a keňské armády daří Al-Šabáb vytlačovat, úspěchem bylo zvláště osvobození hlavního města a obnova centrálních orgánů. Situace však stále není vyřešena a Somálsko od 90. let zůstává zhrouceným státem.⁵⁶

V současné době fakticky existují tři hlavní celky, které je možno územně a zejména politicky rozlišit – již zmiňovaný Somaliland, Puntland na severovýchodě, který vyhlásil samostatnost v roce 1998,⁵⁷ a Somálsko ve střední a jižní části (obr. 5). Somaliland a Puntland jsou poněkud klidné regiony, problematická situace přetrvává převážně ve střední a jižní části Somálska.

Obr. 5: Politické rozdělení Somálska

Zdroj: bbc.com⁵⁸

⁵⁶ JAKUBÍK, Martin. *Konflikt v Somálsku* [online]. africkyportal.cz, 16. února 2014 [cit. 25. října 2018]. Dostupné na <<http://africkyportal.cz/clanky/konflikt-v-somalsku>>.

⁵⁷ Puntaland se však nesnaží o mezinárodní uznání tak jako Somaliland a také zůstává dosud žádným jiným státem neuznaný jako samostatná země.

⁵⁸ BBC. *Somalia country profile* [online]. bbc.com, 4. ledna 2018 [cit. 14. června 2018]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/world-africa-14094503>>.

Aktuální stav politického rozdělení Somálska viz příloha č. 3.

V takto rozpadlém státě je tak zločinnost, včetně extremismu, korupce nebo proliferace zbraní, na denním pořádku. Není tedy divu, že právě Somálsko je krajinou, která se ve velké míře potýká, respektive potýkala, také s kriminalitou na moři. Kombinace politické nestability, selhání státu, chudoby v regionu, příhodné geografie a frekventovanosti námořní dopravy činí z regionu oblast s ideálními podmínkami pro pirátské aktivity.

2.1. Problém pirátství

Před rokem 1990 se pirátství v Somálsku téměř nevyskytovalo. Problém nastal až v souvislosti se zhroutilím státu na počátku 90. let minulého století, kdy nefunkční státní systém nebyl schopný zajišťovat bezpečnost ve svých vodách.⁵⁹ Místní rybáře začali ohrožovat nelegální pytláci, kteří je vylovováním oblasti zbavovali jejich živobytí. Nutno dodat, že vzhledem k nehostinným podmínkám půdy v zemi a jejímu pouštnímu charakteru bylo pro většinu obyvatel rybářství jediným zdrojem obživy. Pytláctví tak znamenalo ohrožení nejen pro samotné rybáře, ale i pro celou ekonomiku země. Do oblasti dojížděli za výlovem jak evropské, tak asijské lodě, mezinárodní společnost však tyto skutečnosti ignorovala.⁶⁰

Kromě toho se v teritoriálních vodách Somálska začal objevovat problém nezákonných skládek s toxickým odpadem z jiných států. Zahraniční, převážně evropské, společnosti ukládaly na somálských březích v barelech či kontejnerech odpad různého charakteru. Od průmyslového, lékařského, přes kovy, až po jaderný odpad. Zatímco v Evropě přišlo firmy likvidace a skladování nebezpečného odpadu až na 1000 USD za jednu tunu, nelegální vývoz k somálskému pobřeží byl pro ně mnohonásobně levnější, například pouhých 2,5 USD za tunu. Toto skládkování ovšem samozřejmě představovalo ohrožení jak pro místní obyvatelstvo, tak také pro přírodu. V zamořených vodách umíral ekosystém, půda byla ještě pustší a neúrodnější než dřív, děti se rodily s vadami a zdravotními problémy. Závažnost situace potvrdilo tsunami v roce 2005, které vyplavilo velké množství odpadu na pevninu, v důsledku čehož zemřely více než tři stovky místních obyvatel.⁶¹ Oběma zmíněným problémům napomáhali také místní vůdci či představitelé,⁶² kteří uzavírali smlouvy s jinými státy. Předmětem takovýchto kontraktů pak byly například licence k rybolovu, které tak ochuzovaly o úlovek místní rybáře, a nebo povolení ke skládce nebezpečného odpadu.⁶³ Obyvatelé Somálska tak v důsledku těchto skutečností

⁵⁹ ŠIMON, Ondřej. Aktérství EU v boji proti somálskému pirátství. *Mezinárodní vztahy*. 2011, roč. 46, č. 4, s. 43.

⁶⁰ RUDINCOVÁ, K. Somálské námořní pirátství jako důsledek rozpadu státu. *Politické vědy*. 2016, roč. 19, č. 3, s. 38–39.

⁶¹ GAZDÍK, Petr. *Kdo vyrobil piráty? Také rybáři a mafie z Evropy* [online]. 23. dubna 2009. zpravy.aktualne.cz [cit. 14. června 2018] Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/kdo-vyrobil-piraty-take-rybari-a-mafie-z-evropy/r~i:article:635436/?redirected=1528995510>>.

⁶² Například vojenský vůdce Maxamed Farax Caidiid.

⁶³ RUDINCOVÁ: *Somálské námořní pirátství jako důsledek rozpadu státu...*, s. 38–39.

museli čelit tíživé situaci. Jejich životní podmínky se neustále zhoršovaly a ztráceli možnosti obživy.

První pirátské skupiny tak započaly své aktivity pod záminkou ochrany země zejména před těmito dvěma hrozbami. Pod názvy jako Somálská pobřežní stráž, Národní dobrovolnická pobřežní stráž nebo Somálské námořnictvo lodě nejprve zastavovaly a vyžadovaly po nich poplatky, což se brzy změnilo v přepadávání a unášení „nepřátelských“ plavidel a následné požadování výkupného.⁶⁴ K prvním útokům docházelo v chudých oblastech východního pobřeží, v okolí měst Hobyo, Eyl nebo Harardheere. Zpočátku byly namířeny pouze proti rybářským lodím a byly zamýšleny skutečně jenom jako jakási „daň“ za nelegální vylovování místních vod. Za vznikem somálského pirátství tak na počátku stála zoufalá snaha o obranu vlastních zájmů, které rozpadající se stát nebyl schopen ochránit. Z té se postupně díky vidině relativně snadného a rychlého zisku vyklubal organizovaný zločin. Piráty už přestali být rybáři, jejich počet se zvyšoval a útočili na všechny lodě bez rozdílu.⁶⁵

Tento vývoj můžeme rozdělit na tři odlišná období. V prvním období, v přibližném rozmezí let 1991–1998, docházelo k již zmiňovaným útokům zoufalých rybářů, ojediněle i menších zlodějů, na proplouvající lodě. Později, na přelomu tisíciletí, se začaly objevovat útoky nejen na rybářské, ale také obchodní lodě a na soukromé jachty. Třetí období, které začalo po roce 2000 a trvalo až do konce problematické pirátské éry, již bylo značně odlišné – vyspělejší, dokonalejší. Pirátské útoky byly taktické, plánované a využívající moderní techniky. Docházelo k útokům na velké lodě, piráti zadržovali rukojmí a požadovali velmi vysoké výkupné.⁶⁶ Z původního boje místních rybářů o přežití se tak poměrně rychle stal problém globálního charakteru.

Za takovýchto podmínek, kdy obyvatelstvo žije v chudobě a nemá prostředky pro živobytí, stát jako poskytovatel bezpečnosti a ochrany selhal a vůdcové naopak ještě podporují nekalé aktivity a poškozování místního prostředí, je zřejmé, že samotné Somálsko nebylo schopné se z problému dostat, a zásah zahraničních aktérů byl nutný. O pirátství na Rohu Afriky se brzy začaly zajímat subjekty z celého světa. Několik let poté, co se do boje proti němu začaly angažovat světové velmoci a mezinárodní organizace, počet útoků velmi výrazně poklesnul. Následující text přiblíží, jak se o to zasadila EU.

⁶⁴ RUDINCOVÁ: *Somálské námořní pirátství jako důsledek rozpadu státu...*, s. 38–39.

⁶⁵ ŠIMON: *Aktérství EU v boji proti somálskému pirátství...*, s. 43.

⁶⁶ Tamtéž, s. 44.

2.2. Využití prostředků hard power EU

EU se do boje proti pirátství na Rohu Afriky zapojila velmi komplexně. Zahrnula do něj jak prostředky vojenské, tak také humanitární, ekonomické a diplomatické a její působení znamenalo, a stále znamená, pro Somálsko nezanedbatelnou pomoc. Za nejvýraznější a nejznámější počín EU v této oblasti můžeme bezesporu považovat operaci Atalanta, která se stala první unijní námořní misí.

EU zpočátku o problematiku somálského pirátství neprojevovala příliš zájem. Navíc jakýkoli zásah ze stran jiných států byl značně komplikovaný, jelikož k útokům docházelo v teritoriálních vodách, kde byly pravomoci jiných zemí omezeny. To se změnilo v roce 2008. Dne 4. dubna toho roku došlo v Adenském průlivu k útoku na francouzskou jachtu *Le Ponant*. To motivovalo EU v čele s Francií k aktivnějšímu zapojení do protipirátského boje. Také díky její iniciaci byla téhož roku přijata rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1816, která umožnila „*státům spolupracujícím s přechodnou vládou země [...] vstoupit do teritoriálních vod Somálska [...] a používat všechny nezbytné prostředky k potlačení pirátství a ozbrojených loupeží na moři způsobem, který je v souladu s příslušnými ustanoveními mezinárodního práva*“.⁶⁷ Tím se výrazným způsobem otevřela cesta k řešení situace pro EU i zbytek světa.

Dne 8. prosince 2008 tak mohla být Radou EU zahájena mise **EU NAVFOR Somalia**, nazývaná také operace Atalanta. Spojení členských zemí pro tuto zahraniční misi bylo zásluhou Francie, které se podařilo přimět státy ke spolupráci na vůbec první námořní vojenské operaci v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU.⁶⁸ Jednalo se tak o důležitý moment také pro samotnou EU.

Hlavním cílem mise, stanoveném v samotném názvu rozhodnutí Rady, bylo podílení se na odvrácení, prevenci a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží u somálských břehů. Zahájení Atalanty bylo zdůvodněno zejména apelem Rady bezpečnosti OSN ve třech klíčových rezolucích, včetně zmiňované Rezoluce 1816.⁶⁹ Dva dny po zahájení operace byl vydán dokument o společné akci, který upřesňoval její podobu a stanovil další cíl, jímž bylo chránit lodě Světového potravinového programu (WFP), které doručují potravinovou pomoc do Somálska, a další zranitelná plavidla,⁷⁰ jako například dodávky mise Africké unie v Somálsku (AMISOM). Mandát mise nadto dále zahrnuje například monitorování vymezené

⁶⁷ Čl. 7 Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1816 (2008).

⁶⁸ ŠIMON, Ondřej. *Problém pirátství u Somálska 2 – Evropská unie a řešení somálského pirátství* [online]. valka.cz, 30. července 2011 [cit. 25. října 2018]. Dostupné na <<https://www.valka.cz/14120-Problem-piratstvi-u-Somalska-2-Evropska-unie-a-reseni-somalskeho-piratstvi>>.

⁶⁹ Čl. 1 Rozhodnutí Rady 2008/918/SZBP ze dne 8. prosince 2008 o zahájení vojenské operace Evropské unie, jejímž cílem je přispět k odvrácení, prevenci a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží u pobřeží Somálska (Atalanta).

⁷⁰ Čl. 1 odst. 1 Společné akce Rady 2008/851/SZBP ze dne 10. listopadu 2008 o vojenské operaci Evropské unie s cílem přispět k odvrácení, prevenci a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží u pobřeží Somálska.

námořní oblasti, možnost použití jakýchkoli dostupných prostředků na zločince, včetně použití síly. Piráty a lupiče, jakož i osoby podezřelé, bylo možné také zadržet a zatknout, jejich lodě, zbraně i náklad zabavit. V mandátu operace je zdůrazněna rovněž spolupráce Atalanty s ostatními zúčastněnými stranami a nasazenými silami v Africkém rohu.

Operace je financována prostřednictvím programu Athena, který je obvyklý pro všechny vojenské mise v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky EU. Ten spočívá v tom, že ze společného rozpočtu tvořeného příspěvky jednotlivých zemí jsou financovány společné náklady mise. Vojenské prostředky (například plavidla, jak bojová tak pomocná, námořní hlídka, průzkumná letadla, vrtulníky) a personál poskytují přímo státy účastníci se na misi.⁷¹

Prvním velitelem pro EU NAVFOR Somalia se stal viceadmirál Phillip Jones, který byl do funkce jmenován přímo dokumentem Společná akce. Stejně tak bylo stanoveno sídlo velitelství operace, kterým byl určen Northwood ve Velké Británii.⁷² V současné době je velitelem Brit generálmajor Charlie Stickland. S účinností od 29. března 2019 však bude z důvodu vystoupení Velké Británie z EU operační velitelství přesunuto do Roty ve Španělsku a ze stejného důvodu Sticklanda v jeho čele vystřídá příslušník španělského námořnictva viceadmirál Antonio Martorell Lacave.⁷³

Operačnímu velitelství byla svěřena administrativa, taktika a plánování, mimo něj byl ale vytvořen systém dalších, hierarchicky strukturovaných institucí podílejících se na řízení mise. Přímo na jednom z plavidel Atalanty bylo umístěno vojenské velitelství, jemuž podléhali námořní síly jednotlivých států EU. Mezi další orgány, jimž náleží v rámci operace pravomoci je Politická a bezpečnostní komise podléhající Radě EU, která má na starost strategické plánování a politickou kontrolu mise. Dohled nad prováděním Atalanty náleží Vojenské komisi EU. Své místo v operaci má také Vysoká představitelka unie pro zahraniční záležitosti a bezpečnostní politiku, v současnosti Frederica Mogherini. Ta, společně s předsednictvím Rady, zaštiťuje vnější vztahy mise, tedy komunikaci s ostatními státy a organizacemi včetně OSN, se zástupci Somálska, sousedících zemí a s dalšími zainteresovanými stranami.⁷⁴

Na misi EU NAVFOR Somalia je netypická skutečnost, že od samého počátku nebyla pouze pro unijní země, ale byla otevřena i nečlenům. Kromě států EU se jí účastnilo například Norsko, Ukrajina, Srbsko nebo Černá Hora.⁷⁵ Jak už výše vyznělo, velmi důležitým aspektem protipirátské politiky je široká spolupráce. Pro Atalantu bylo jedním z nejvýznamnějších

⁷¹ ŠIMON: *Problém pirátství u Somálska...*

⁷² Čl. 3–4 Společné akce Rady 2008/851/SZBP...

⁷³ RADA EU. *EU NAVFOR Somalia – operace Atalanta: Rada prodloužila operaci Atalanta a rozhodla o novém velitelství a novém veliteli operace* [online]. consilium.europa.eu, 30. července 2018 [cit. 16. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/07/30/eunavfor-somalia-operation-atalanta-council-decides-on-new-headquarters-and-new-head-of-operation/>>.

⁷⁴ ŠIMON: *Problém pirátství u Somálska...*

⁷⁵ Tamtéž.

partnerů NATO, které se od roku 2008 začalo angažovat prostřednictvím operace Allied Provider, později skrze operaci Allied Protector a od roku 2009 prostřednictvím operace Ocean Shield, jež byla ukončena v roce 2016.⁷⁶ Dalším významným spojencem pro misi jsou Kombinované námořní síly CMF, tedy nadnárodní uskupení tvořené námořními jednotkami ze zemí celého světa.⁷⁷ V oblasti působí také jednotky samostatných zemí, jako Rusko, Čína, Japonsko, Korea, Turecko a další – se všemi z nich EU NAVFOR Somalia udržuje úzkou spolupráci.

Dle výsledků je možné zkonstatovat, že je operace Atalanta ve spolupráci s ostatními aktéry úspěšná. Díky komplexnosti nástrojů a zaměření na předcházení útokům ještě než k nim dojde, výrazně klesl počet rukojmí i zadržených lodí. Po roce 2008 sice došlo k extrémnímu nárůstu zločineckých aktivit, jak můžeme pozorovat v tabulce (tab. 1), ale od vrcholu v roce 2011 počet útoků somálskými piráty výrazně poklesl a od roku 2013 se v rámci odchylek v řádu jednotek zdá být situace poměrně stabilní.

Tab. 1: Pirátské útoky v Somálsku

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celkový počet útoků ve světě	239	410	445	439	297	264	245	246	191	180	201
Počet útoků v Somálsku	19	80	139	160	49	7	3	0	1	5	2
Podíl somálského pirátství na celku (%)	8	19,5	31,2	36,4	16,5	2,7	1,2	0,0	0,5	2,8	1
Počet útoků připisovaných somálským pirátům ⁷⁸	111	218	219	237	75	15	11	0	2	9	3

Zdroj: autorka⁷⁹

⁷⁶ NATO. *Counter-piracy operations (Archived)* [online]. nato.int, 19. prosince 2016 [cit. 18. listopadu 2018]. Dostupné na <https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_48815.htm>.

⁷⁷ V současné době tvoří CMF 33 členských zemí působících v mezinárodních vodách na území o přibližné rozloze 3,2 milionu čtverečních mil. COMBINED MARITIME FORCES. *About Combined Maritime Forces (CMF)* [online]. combinedmaritimeforces.com. [cit. 19. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://combinedmaritimeforces.com/about/>>.

⁷⁸ 2008–2012: Somálsko, Adenský záliv, Rudé moře, Arabské moře, Indický oceán, Omán. 2013–2018: Somálsko, Adenský záliv, Rudé moře.

⁷⁹ Autorka tabulku vytvořila z dat nasbíraných z výročních zpráv Pirátského zpravodajského centra IMB: ICC International Maritime Bureau: *Piracy And Armed Robbery Against Ships. Report For The Period 1 January – 31 December 2012*. Londýn, leden 2013. ICC International Maritime Bureau: *Piracy And Armed Robbery Against Ships. Report For The Period 1 January – 31 December 2018*. Londýn, leden 2019.

Mise dosáhla 100% úspěchu, co se týče ochrany plavidel WFP a také dodávek AMISOM. Stálou ochranu poskytuje také ostatním zranitelným lodím v kritické oblasti označené jako High risk area⁸⁰. Atalanta nepochybně splnila své cíle a přispěla k předcházení a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží na Rohu Afriky. Piráty a osoby jednotky zadržovaly a předávaly orgánům příslušných vlád ke stíhání.⁸¹ Úspěch mise stojí zřejmě za minimalizováním možností pirátských aktivit. Je tedy možné, že při absenci vojenských jednotek by se problém, i přes jeho současnou eliminaci, opět navrátil. Přítomnost plavidel Atalanty je tedy stále nutná, o čemž svědčí také to, že byla již několikrát prodloužena. Naposledy Rada prodloužila mandát operace EU NAVFOR Somalia dne 30. července 2018, a to do 31. prosince 2020.⁸² Přestože hovoříme o úspěších Atalanty, je nutno dodat, že vzhledem ke komplexnosti problému by jich nebylo možné zcela dosáhnout bez zapojení dalších souvisejících nástrojů a jejich vzájemných interakcích.

Další mise, které EU v oblasti zřídila, se zaměřovaly více na řešení problému u jeho zdroje. Jednou z nich je výcviková mise **EU Training mission – Somalia** (dále jen „EUTM-Somalia“). Ta byla zahájena dne 10. dubna 2010, tedy přibližně rok a půl po startu Atalanty. Jejím cílem bylo pomoci posílit přechodnou vládu a instituce v Somálku, a zlepšit tak celkovou situaci politickou a bezpečnostní stabilizací. Toho mělo být dosaženo prostřednictvím podílení se na výcviku somálské armády.⁸³

Kvůli bezpečnostní situaci v Somálsku mise zpočátku probíhala v Ugandě a při výcviku vojáků úzce spolupracovala s obrannými silami Ugandy. Při prodloužení mandátu mise v roce 2013 Rada rozhodla o přemístění EUTM-Somalia do Mogadiše, což bylo uskutečněno následujícího roku. Zároveň došlo k významnému rozšíření zaměření mise. Operace se kromě výcviku armády začala zabývat také poradenskými a vzdělávacími činnostmi a mentoringovou podporou. Při další prolongaci mandátu byl ještě více zvýšen důraz na poradenské aktivity cílené na vytvoření udržitelných dlouhodobých schopností somálského ministerstva obrany a generálního štábu somálské národní armády.⁸⁴ Naposledy byla výcviková mise prodloužena na období 1. ledna 2019 – 31. prosince 2020 s mandátem poskytování „vojenského poradenství na politické a strategické úrovni somálským orgánům a pomoc somálské národní armádě

⁸⁰ Viz příloha č. 4.

⁸¹ EU NAVFOR SOMALIA. *Mission* [online]. eunavfor.eu. [cit. 19. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://eunavfor.eu/mission/>>.

⁸² RADA EU. *EU NAVFOR Somalia – operace Atalanta: Rada prodloužila operaci Atalanta a rozhodla o novém velitelství a novém veliteli operace* [online]. consilium.europa.eu, 30. července 2018 [cit. 16. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/07/30/eunavfor-somalia-operation-atalanta-council-decides-on-new-headquarters-and-new-head-of-operation/>>.

⁸³ Evropská služba pro vnější činnost: *COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY: European Union Training Mission – Somalia*. Factsheet. Listopad 2017, s. 1.

⁸⁴ Tamtéž.

při budování vlastních výcvikových kapacit“.⁸⁵ Současným velitelem EUTM-Somalia je Ital – brigádní generál Matteo Spreafico.

Mise je tvořena tzv. Tréninkovým týmem, jehož role spočívá v podpoře výcviku a zejména v pomoci při vytváření samostatného somálského tréninkového systému. Během posledního mandátu bylo jeho cílem vyškolení tří lehkých pěchot, tj. celkem 115 vojáků, tří inženýrských výprav a tří somálských výcvikových týmů za rok. Na těchto aktivitách se ročně podílelo více než 500 praktikantů, 14 školitelů a dva mentoři ze zemí EU. Poradní a mentoringové činnosti má na starost Poradní tým, který se zaměřuje na poskytování pomoci institucím klíčovým pro bezpečnost země jako již zmiňované ministerstvo obrany a generální štáb SNA.⁸⁶

Co se týče úspěšnosti EUTM-Somalia, její počátky byly poněkud nejisté. Nově vycvičené vojáky se kvůli problémům s vyplácením mzdy zpočátku nedařilo příliš snadno začlenit do SNA, a ti tak v některých případech přecházeli ke klanovým milicím nebo se nechali rekrutovat islamisty do teroristické skupiny aš-Šabáb.⁸⁷ Celkový přínos mise je ale nepochybně významný, protože pomoc s vytvářením samostatně fungujících a stálých orgánů a obranných útvarů je klíčovým krokem pro udržení stabilní situace v zemi.

2.3. Využití prostředků soft power EU

K tomu, aby se na Rohu Afriky podařilo pirátství, a obecně bezpečnostní hrozby, eliminovat, je třeba situaci v Somálsku stabilizovat. Natolik rozpadlá země totiž není schopná situaci jakkoli kontrolovat. EU usiluje o to, aby se Somálsko stalo stabilní, mírovou, demokratickou zemí, která již nebude potřebovat pomoc zvenčí, k čemuž je nezbytné vytvořit v zemi strukturu schopnou zajišťovat a prosazovat bezpečnost.

Jako součást měkkých aktivit můžeme považovat zmíněný Poradní tým EUTM-Somalia, který napomáhá k vytváření stabilního prostředí země poskytováním poradenství, školení a svého know-how orgánům zodpovědným za bezpečnost. Za účelem zlepšení bezpečnostní situace v zemi a také boje proti pirátství EU spustila v červnu roku 2012 civilní misi pod názvem EUCAP Nestor (EU Capacity Building Mission). Mise byla zahájena napříč čtyřmi státy – kromě Somálska i v Džibutsku, Tanzánii a na Seychelách, a to s cílem budování námořních kapacit. V roce 2015 byly ale postupně ukončeny aktivity ve všech zemích kromě

⁸⁵ RADA EU. *Somálsko: prodloužení výcvikové mise EU, dohodnutí rozpočtu a úprava mandátu* [online]. consilium.europa.eu, 19. listopadu 2018 [cit. 7. ledna 2019]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/11/19/somalia-eu-training-mission-extended-budget-agreed-and-mandate-amended/>>.

⁸⁶ Evropská služba pro vnější činnost: *COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY: European Union Training Mission – Somalia*. Factsheet. Listopad 2017, s. 2.

⁸⁷ VOLF, Dominik. *Účast Evropské unie v boji proti námořnímu pirátství v oblasti Afrického rohu*. Plzeň, 2016. bakalářská práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI. Fakulta filozofická, s. 42.

Somálska a o rok později bylo EUCAP Nestor přejmenováno na příznačnější **EUCAP Somalia**. Mandát se od té doby zaměřuje na pomoc somálským orgánům při posilování námořní bezpečnosti za účelem účinnějšího prosazování námořního práva. Mise v rámci svých aktivit spolupracuje jak s federální vládou, tak také s představiteli Somalilandu a Puntalantu a ostatními federálními státy.⁸⁸

Pracovníci mise poskytují strategická poradenství a školení v oblasti vytváření právních norem, bezpečnostních předpisů, organizují praktická cvičení v moderně vybavených učebnách a také přímo na lodích, přičemž dávají důraz na spolupráci úřadů a legislativní moci s policejními útvary. Napomáhají somálským orgánům vytvořit takový systém, který by byl samostatně a udržitelně schopen zajišťovat bezpečnost v teritoriálních vodách včetně řešení problémů s piráty, což zahrnuje fungující donucovací orgány, soudy a státní zastupitelství. Při svých činnostech mise spolupracuje s policií, pobřežní hlídkou a pobřežní policií, s ministerstvy, soudy a prokuraturou. Aktivita mise jsou směřovány také vůči specializovaným somálským orgánům jako Národní komise pro námořní spolupráci nebo Výbor pro koordinaci námořní bezpečnosti.⁸⁹ Současný mandát EUCAP Somalia trvá od letošního ledna až do konce roku 2020. Velitelství mise se nachází v Mogadišu, další misijní pracoviště pak v Hargeise a Garowe. Administrativa je ale vykonávána z Nairobi. Současnou velitelkou mise je Rumunka Maria-Cristina Stepanescu.⁹⁰ Jak EUTM-Somalia, tak i EUCAP Somalia usilují prostřednictvím všech svých aktivit o to, aby se ze Somálska stala země, která bude schopná své teritoriální vody kontrolovat a bude připravena se s pirátstvím vypořádat i samostatně.

EU se snažila, a stále snaží, ovlivňovat bezpečnostní situaci v Somálsku i dalšími soft nástroji. Například soustavným politickým dialogem a udržováním diplomatických vztahů. Partnerské vazby spolu obě strany udržují od roku 2008. Vzájemné vztahy jsou v současnosti postaveny na tzv. Somálské dohodě z roku 2013. Ta udává rámec pro spolupráci a vymezuje pět cílů, ke kterým má EU směřovat při svých mírotvorných aktivitách. Mezi tyto úkoly patří budování inkluzivní politiky, zaměření se na bezpečnost, spravedlnost, hospodářské základy, příjmy a služby. Důležitou skutečností je také fakt, že je EU pro Somálsko největším poskytovatelem finanční pomoci. V období mezi lety 2015–2020 bylo pro pomoc zemi vyčleněno 3, 4 miliardy EUR z rozpočtu EU a jejích členských států.⁹¹

Realizace měkkých aktivit se ukázala být pro boj se somálským pirátstvím nepostradatelným doplněním vojenských operací. EU se zde stala klíčovým aktérem, bez jehož

⁸⁸ Evropská služba pro vnější činnost: *COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY: EU Capacity Building Mission in Somalia (EUCAP Somalia)*. Factsheet. Duben 2018, s. 1–2.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ RADA EU: *Somálsko: prodloužení výcvikové mise EU...*

⁹¹ EEAS PRESS TEAM. *Somalia and the EU* [online]. eeas.europa.eu, 12. května 2016 [cit. 5. února 2019]. Dostupné na <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1764/somalia-and-eu_en>.

pomoci by postupné budování bezpečnosti a stability v regionu bylo stěží uskutečnitelné. Komplexnost a efektivita řešení spočívá také v multilaterální povaze protipirátských opatření a vzájemné spolupráci zainteresovaných subjektů.

2.4. Spolupráce EU s ostatními aktéry

Piráctví na Rohu Afriky je, respektive bylo problémem, který trápil mnoho subjektů mezinárodního společenství. EU tedy ve svých snahách o jeho eliminaci spolupracovala s celou řadou z nich. Již výše bylo zmíněno, že operace EU NAVFOR Somalia, přestože se jedná o unijní akci, byla hned od svého zahájení misí otevřenou i třetím stranám a ve velké míře s mimo-unijními státy i mezinárodními organizacemi spolupracovala.

Všechny tři operace EU v Africkém rohu – operace Atalanta, EUCAP Somalia a EUTM Somalia – jsou vlastně součástí spolupráce s již zmiňovanou africkou misí v Somálsku – **AMISOM**. Jedná se o regionální vojenskou mírovou misi Africké unie,⁹² která byla zahájena v roce 2007 a jejím cílem je podpora udržitelné stability, míru, bezpečnosti a efektivní správy v zemi Afrického rohu. Zapojení EU, které trvá již od roku 2008, je pro misi klíčové. Unie je pro ni největším poskytovatelem finanční pomoci – od roku počátku svého působení na její fungování přispěla více než 1,5 miliardami EUR prostřednictvím afrického mírového nástroje (APF). Díky této podpoře je možné vůbec celou operaci provozovat, protože jenom tak má Africká unie jistotu stabilního a předvídatelného peněžního zajištění.⁹³ Původně se šestiměsíční mise se ve spojení se silami EU ukázala jako nesmírně účinným prostředkem jak v boji pirátství v Adenském zálivu a Indickém oceánu, tak díky svému komplexnímu přístupu také v celkovém zlepšení problematické bezpečnostní situace somálského státu.

V boji proti pirátství EU spolupracuje dále například s Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (dále jen „UNODC“), konkrétně s jeho **Programem globální námořní kriminality** (dále jen „GMCP“).⁹⁴ Program se zabývá problematikou pirátství, nebo námořních zločinů obecně, ve vodách celého světa – v Atlantském, Indickém i Tichém oceánu, a zvláště také na Rohu Afriky. Hlavním cílem, o který GMCP usiluje, je posílit schopnost postižených zemí proti námořním zločinům samostatně bojovat.

⁹² Mezinárodní organizace sdružující všech 55 zemí afrického kontinentu a usilující o integraci po vzoru EU. Vznikla v roce 2002.

⁹³ EU. *African Union Mission in Somalia (AMISOM)* [online]. africa-eu-partnership.org. [cit. 14. února 2019]. Dostupné na <<https://www.africa-eu-partnership.org/en/projects/african-union-mission-somalia-amisom>>.

⁹⁴ EEAS PRESS TEAM. *EU-UNODC Cooperation on Maritime Security and Surveillance* [online]. eeas.europa.eu, 29. října 2018 [cit. 29. ledna 2019]. Dostupné na <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/52508/eu-unodc-cooperation-maritime-security-%20and-surveillance_en>.

Program zareagoval na skutečnost, že mezinárodní protipirátské činnosti byly v případě Somálska v převážné většině ve formě vojenských akcí přímo na moři, kde se jim sice dařilo zločinecké aktivity eliminovat, ale už se tolik nesoustředily na příčiny a důsledky problémů na pevnině. Proto se podprogram GMCP, tzv. program Roh Afriky (HoA), zaměřuje na pomoc orgánům činným v trestním řízení, na budování kapacit v oblasti námořní kriminality, námořního inženýrství, prosazování práva a podobně.⁹⁵ Konkrétně tým HoA ve spojení v EU spolupracuje například s policejními jednotkami v somálském hlavním městě, kterým aktivně poskytují poradenství, mentoring a také je zapojují do odborné přípravy zahrnující cvičné akce. Program také pomáhal s výstavbou vězeňského a soudního komplexu v Mogadišu.⁹⁶ Unijním příspěvkem do GMCP je také satelitní program EU pro pozorování Země Copernicus, který napomáhá k monitorování rizikových oblastí a získávání podstatných informací.⁹⁷

Dalším projevem mezinárodní spolupráce EU v protipirátských aktivitách může být také aktivní kooperace unijní agentury **Europol** se světovou policejní organizací **Interpol**. Tato součinnost je zvláště podstatná pro identifikaci osob podezřelých z námořních zločinů a klíčových pachatelů a také pro odhalování nelegálních finančních toků a logistiky. V tomto okruhu činností je aktivní také agentura Eurojust. Všechny tři instituce při potírání námořní kriminality pracují dohromady mimo jiné na platformě Evropského střediska proti terorismu, pod kterým je zřízen projekt Námořní pirátství. Společné činnosti Europolu a Interpolu hrály roli také v rámci EU NAVFOR Somalia. Útvary spolupracují i s dalšími organizacemi, například UNODC, IMO nebo IMB. Oba policejní útvary spojily síly také s americkou Námořní kriminální vyšetřovací službou, když se společně dohodly na vytvoření jednotných pravidel pro vyšetřování případů námořního pirátství.⁹⁸

Za účelem efektivního stíhání, vyšetřování osob podezřelých z pirátství a námořních zločinů a s tím souvisejících soudních procesů s nimi uzavřela EU dohody s několika dalšími zeměmi. Vzhledem ke špatné situaci justičního aparátu v Somálsku bylo potřeba zajistit tyto činnosti, jež jsou v boji proti pirátství klíčovým prvkem, v jiných státech, které jsou na tento úkol více připraveny. Přestože EU, ve spolupráci např. s UNODC, od prvních let svého působení v regionu pracovala na účinném a samostatném fungování somálského soudnictví, tento cíl byl ovšem budován postupně.⁹⁹ Tzv. **dohody o transferu** podezřelých osob proto EU uzavřela nejprve se Seychelami roku 2009, dva roky nato s Mauritiem, a později

⁹⁵ UNODC. *Global Maritime Crime Programme – Horn of Africa* [online]. unodc.org. [cit. 7. února 2019]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/en/piracy/horn-of-africa.html>>.

⁹⁶ UNODC. *Global Maritime Crime Programme. Annual Report 2018*. Vídeň: OSN, 2018, s. 36–37.

⁹⁷ EEAS PRESS TEAM. *EU-UNODC Cooperation on Maritime Security...*

⁹⁸ EUROPOL. *MARITIME PIRACY* [online]. europol.europa.eu. [cit. 11. února 2019]. Dostupné na <<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/maritime-piracy>>.

⁹⁹ Evropská služba pro vnější činnost: *The EU fight against piracy in the Horn of Africa*. Factsheet, Brusel. 2013.

také s Keňou a Tanzánií. I těmto státům bylo ale potřeba poskytnout určitou pomoc, a byly v nich tedy za tím účelem realizovány programy na podporu soudního systému, oproti Somálsku tam ale byla situace výrazně lepší.¹⁰⁰ Všechny tyto dohody jsou konstruovány tak, aby zacházení s podezřelými odpovídalo standardu spravedlivého procesu Evropského soudu pro lidská práva s ohledem na práva zadržených nebo souzených osob, na principy (jako jsou presumpce nevinny, nezávislost soudu apod.) a také na možné tresty, kdy se například dohodnuté země zavázaly k tomu, že na převezené nebudou uplatňovat trest smrti.¹⁰¹ Na tomto případě můžeme vidět, jak je včasné zapojení měkkých nástrojů a zaměření se na vnitrostátní situaci pro úspěšný boj s námořní kriminalitou důležité. Sjednání transferových dohod bylo podstatným prvkem pro protipirátské úsilí. Bez nich by zločinci museli být po zatčení prostě propuštěni, protože by nebylo možné, nebo bylo velmi komplikované, je dále soudit.

Dalším projevem globální spolupráce za účelem stabilizace politické a bezpečnostní situace v africké zemi byl projekt, do něhož byla zapojena celý řada aktérů, jak somálských (federální vláda, parlament, regiony...), tak také mezinárodních, včetně EU – tzv. **Nová dohoda pro Somálsko** s ústředním dokumentem **Somálský kompakt**. Přestože se nejedná o prostředek cílený přímo na boj s pirátstvím, jeho naplňování jej nepochybně ovlivňuje. Projekt byl vytvořen na základě platformy Nová dohoda (New Deal), kterou vytvořila skupina G7+ v roce 2011 jako nástroj pomoci nejfragilnějším zemím světa při jejich stabilizaci. Somálský kompakt byl schválen v září roku 2013 na konferenci v Bruselu, a dal tak za vznik novému partnerství mezi Somálskem a mezinárodním společenstvím.¹⁰² Jednalo se o jakýsi akční plán na období let 2014–2016 s cílem budování míru, bezpečí, stability a funkčního státu. Po jeho skočení, v květnu roku 2017, byl na konferenci v Londýně přijat nový strategický dokument – tzv. **Nové partnerství pro Somálsko**.¹⁰³

Piráctví na Rohu Afriky představovalo v době svého největšího rozmachu velkou bezpečnostní hrozbu nejen pro samotné Somálsko, ale také pro všechny země, jejichž lodě oblastí musely proplouvat, tedy pro světový obchod a ekonomiku. Zvláště pro Evropu je Adenský záliv zásadním koridorem pro obchodní styk s východem. To se odrazilo ve způsobu, jakým EU, a nejen ona, na problém zareagovala. Komplexním spojením tvrdých a měkkých nástrojů se podařilo situaci výrazně uklidnit. Dominantní postavení sice v souvislosti s protipirátskou rolí EU zaujímá operace Atalanta, ale bez civilních misí, podpory

¹⁰⁰ EUROPOL: *MARITIME PIRACY*...

¹⁰¹ BOELAERT, Sonja, GOSALBO-BONO, Ricardo. The European Union's Comprehensive Approach to Combating Piracy at Sea: Legal Aspects. In KOUTRAKOS, Panos, SKORDAS, Achilles (eds.). *The Law and Practice of Piracy at Sea: European and International Perspectives*. Londýn: Bloomsbury Publishing, 2014, s.118–119.

¹⁰² G7+. *A New Deal Compact for Somalia* [online]. g7plus.org, 8. října 2013 [cit. 19. února 2019]. Dostupné na <<http://g7plus.org/g7plusnews/a-new-deal-compact-for-somalia/>>.

¹⁰³ Evropská komise: *EU Support for Somalia*. Factsheet. Brusel. 2018, s. 1.

budování bezpečnostních složek v zemi, finanční pomoci a široké spolupráci by takových výsledků bylo těžko dosaženo. Ani v současné době ale hrozba zcela neutichla a čas od času k útokům stále dochází. Prodloužení mandátu misí a neustálá podpora regionu je tedy zcela jistě na místě.

3. Pirátství v Guinejském zálivu

Stejně jako v předchozí kapitole, i zde je na místě nejprve uvést čtenáře do kontextu historického, politického a sociálního. Zatímco výše byla řeč pouze o jednom státu, v této kapitole se budeme pohybovat v rámci širšího regionu, který zahrnuje celou řadu zemí. Oblast Guinejského zálivu je značně rozsáhlá a rozmanitá a tvoří ji území asi šestnácti zemí, které se dohromady rozprostírají na přibližně 6000 kilometrech pobřeží. Patří mezi ně Senegal, Sierra Leone, Libérie, Pobřeží slonoviny, Ghana, Togo, Benin, Nigérie, Kamerun, Rovnicková Guinea, Gabon, ostrovy Svatý Tomáš a Princův ostrov, Republika Kongo, Demokratická republika Kongo, Angola a také sem můžeme zařadit Středoafrickou republiku.¹⁰⁴

Guinejský záliv, konkrétněji delta řeky Niger protékající Nigérií, je důležitou zónou pro těžbu a následnou přepravu ropy a zemního plynu. Zdejší vody jsou také významnými obchodními cestami pro zboží z jižní a střední Afriky. Námořní zločiny jako pirátství, ozbrojené loupeže, pašeráctví, nezákonný rybolov a obchodování s lidmi dennodenně ohrožují bezpečnost a hospodářský rozvoj regionu. Těmito hrozbami je nejvíce postížena Nigérie, jejíž vody jsou ohniskem kriminálních aktivit. Proto práce přiblíží alespoň tuto klíčovou zemi.

Nigérie, čili Nigerijská federativní republika, je o rozloze 923 733 km² největší zemí západní Afriky a zároveň nejlidnatějším africkým státem s více než 200 miliony obyvatel. Její pobřeží tvoří 853 km. Hlavním městem země je Abuja. Podnebí Nigérie je tropické se střídáním období dešťů a období sucha. Většinu využívaného povrchu země tvoří zemědělský půda (až 78%¹⁰⁵). V zemi je rozšířená chudoba obyvatel, což je nepochybně také následkem rychlého nárůstu populace¹⁰⁶ a vysoké porodnosti. Nepokoje a náboženské násilí a nedostatečný hospodářský růst pramení zčásti také z vysoké nezaměstnanosti mladých lidí a emigrace kvalifikovaného obyvatelstva.

Nigérie byla po dlouhou dobu britskou kolonií a nezávislost získala v roce 1960. Poté se stát potýkal s řadou politických převratů a střídaly se civilní a vojenské vlády, druhých uvedených byla ale převaha. Až v roce 1999, po smrti vojenského vůdce, byla přijata nová ústava a stát přešel k dlouhodobému období civilní vlády. Ta ale není zdaleka bezproblémová. Na přelomu tisíciletí bylo třeba v zemi institucionalizovat demokracii, reformovat a stabilizovat hospodářství, vyřešit korupční problémy a také usměrňovat náboženské rozbroje. V letech 2003 a 2007 byly prezidentské volby provázeny nepokoji a násilím. Přes to se ale až do dnešní doby

¹⁰⁴ UKEJE, Charles, MVOMO ELA, Wullson. *African Approaches to Maritime Security – the Gulf of Guinea*. Abuja: Friedrich Ebert Stiftung, 2013, s. 9.

¹⁰⁵ V roce 2011.

¹⁰⁶ Ten činil v roce 2018 2,54%. CIA. *The World Factbook: Nigeria* [online]. cia.org, 12. ledna 2019 [cit. 12. ledna 2019]. Dostupné na <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>>.

podarilo civilní vlády udržet.¹⁰⁷ V čele republiky s prezidentským systémem je od voleb v roce 2015¹⁰⁸ až do současnosti přímo zvolený prezident Muhammadu Buhari.

Nigérie je zejména díky svým ropným zásobám jedním z nejbohatších států Afriky. Přestože je 12. největším světovým vývozcem ropy, zbytek jejích průmyslových odvětví je na tom, i přes relativně příznivé podmínky, o poznání méně pozitivně. Kvůli orientaci minulých vlád na ropný průmysl došlo k poškození jiných sektorů, proto se současné vlády snaží rozvíjet nová odvětví ekonomiky.¹⁰⁹ Nigérie je také členem celé řady mezinárodních organizací, včetně OSN, Světové obchodní organizace, Mezinárodního měnového fondu, významné místo jí náleží v Organizaci zemí vyvážejících ropu, British Commonwealth nebo v Hospodářském společenství západoafrických států (dále jen „ECOWAS“).¹¹⁰ Co se týče vnějších vztahů, působí tato země jako silný subjekt, který zaujímá důležitou pozici nejen v rámci afrického kontinentu. Uvnitř ní ale panuje výrazné napětí a vnitřní nepokoje, které stabilitě rozhodně nepřispívají.

Problémem Nigérie je etnická roztržetost země mezi více než 250 etnických skupin a její náboženská rozdělenost na severní Islám a křesťanství na jihu. Mezi těmito dvěma poměrně vyváženými stranami vládne napětí, které bylo umocněno zavedením práva šaría v několika ze států federace. Tento tlak vzrůstá zejména vždy v období voleb, kdy strany soupeří o svůj vliv v zemi. V roce 2009 se v Nigérii objevila teroristická skupina Boko Haram, která má na svědomí desítky tisíc obětí během útoků, nepokoje, narušování ekonomiky a obchodu, vše s cílem založení Islámského státu a celoplošného práva šaría.¹¹¹

S výskytem pirátství v Nigérii přímo souvisí nepokoje v regionu delty řeky Niger. V roce 1966 vyhlásila etnická skupina Ijaw nezávislost tzv. republiky Biafra. Tento útvar byl v následné nigerijské občanské válce násilně potlačen, od té doby je však toto území a kontrola jeho zdrojů objektem vleklého sporu a napětí mezi vládou, militanty a místním obyvatelstvem.¹¹²

Výchozí situace v ostatních zemích Guinejského zálivu je obdobná. Přestože jsou v porovnání se Somálskem vyspělé, fungují v nich povětšinou právní systémy a státní instituce,

¹⁰⁷ CIA. *The World Factbook: Nigeria* [online]. cia.org, 12. ledna 2019 [cit. 12. ledna 2019]. Dostupné na <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>>.

¹⁰⁸ Tyto volby byly Evropskou unií vyhodnoceny jako nejdůvěryhodnější od přechodu k civilní vládě v roce 1999.

¹⁰⁹ ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V ABUJI. *Nigérie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. businessinfo.cz, 23. srpna 2018 [cit. 20. února 2019]. Dostupné na <<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nigerie-zakladni-charakteristika-teritoria-19118.html>>.

¹¹⁰ ECOWAS je hospodářské uskupení zemí západní Afriky, jež kromě hospodářské integrace zasahuje také do oblastí politických a bezpečnostních. EUROSOP. *ECOWAS* [online]. euroskop.cz, září 2018 [cit. 20. února 2019]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/9136/sekce/ecowacs/>>.

¹¹¹ CIA. *The World Factbook: Nigeria...*

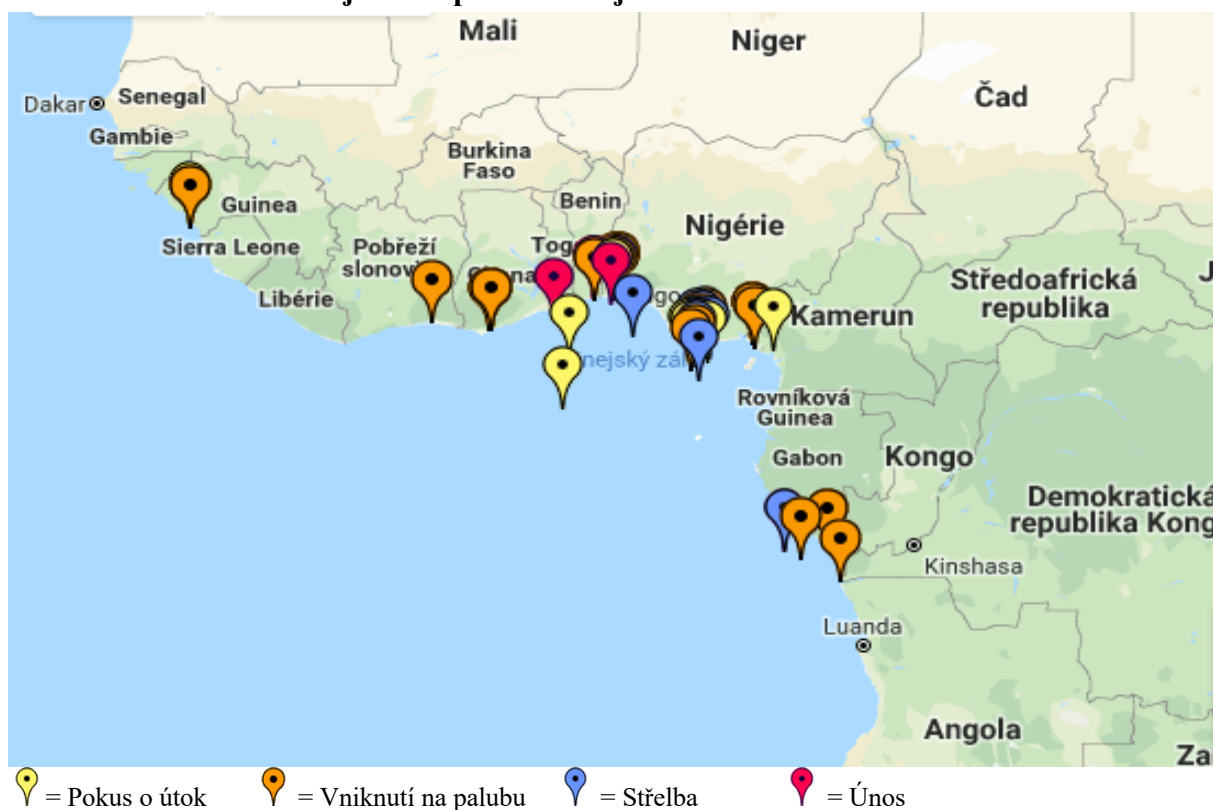
¹¹² TEPP, Eero. *The Gulf of Guinea: Military and Non-Military Ways of Combatting Piracy. Baltic Security and Defence*. 2012, roč. 14, č. 1, s. 190.

jako o zcela stabilních o nich ale hovořit nemůžeme. V poslední době řada z nich zaznamenává výrazný ekonomický růst, přesto se ve světovém měřítku jedná o státy chudé, které zpravidla neumí plně využít svůj potenciál. Navíc si zavčasu neuvědomily hrozeb objevujících se na moři. Jejich zaměření směřovalo na pevninu a chybělo zapojení do řešení problémů námořní bezpečnosti.¹¹³ Právě tyto nedostatky jsou však klíčové pro růst hospodářství a obchodu těchto zemí.

3.1. Problém pirátství

Z geografického hlediska by se na první pohled mohlo zdát, že bude Guinejský záliv se svým dlouhým pobřežím a absencí škrťících bodů klidným územím. Přesto ale v současnosti patří mezi nejnebezpečnější vody světa. Uvedená mapa (obr. 6) zobrazuje všechny zaznamenané případy pirátství a ozbrojené loupeže v roce 2018. Jak je možné pozorovat, nejvíce jich proběhlo u břehů Nigérie a v okolí delty Nigeru.

Obr. 6: Pirátství a ozbrojená loupež v Guinejském zálivu v roce 2018

Zdroj: icc-ccs.org¹¹⁴

¹¹³ ANYIMADU, Adjoa. *Maritime Security in the Gulf of Guinea: Lessons Learned from the Indian Ocean*. Londýn: Chatham House, 2013, s. 7.

¹¹⁴ IMB PIRACY REPORTING CENTRE. *IMB Piracy & Armed Robbery Map 2018* [online]. icc-ccs.org. Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre/live-piracy-map/piracy-map-2018>>.

Slabě zabezpečená pobřeží, ropná těžiště a rozsáhlá a spleť sítí potoků a zátok tvořící deltu řeky Niger¹¹⁵ se stala lákavými pirátskými lovišti. Pirátské útoky se v oblasti začaly objevovat již v 80. letech minulého století, větší intenzity dosáhly v polovině 90. let a od začátku tohoto tisíciletí zde množství zločineckých aktivit prudce narůstalo. Faktorem navíc je, že ne všechny útoky byly nahlášený, protože státy zálivu se bojí o ohrožení své pověsti, důvěryhodnosti pro obchodní partnery a také vzrůstu nákladů na pojištění. Je tedy pravděpodobné, že skutečná čísla jsou mnohem vyšší než ta ve statistikách a reportech. V roce 2009 se šéf Mezinárodní asociace nezávislých vlastníků tankerů INTERTANKO Peter Swift vyjádřil, že „*abychom získali reálnější obraz toho, co se v oblasti děje, můžeme čísla oficiálně zaznamenaných incidentů zdvojnásobit*“.¹¹⁶ Takové množství případů už je v tom případě skutečně alarmující.

Na rozdíl od somálských vod, kde bylo dominantní hrozbou pirátství, je v této oblasti narušitelů bezpečnosti více. Ty můžeme rozlišit mezi čtyři druhy kriminálních činností.

- Pirátství a ozbrojená loupež na moři: Od pirátství v somálských vodách se značně liší. Piráti v Guinejském zálivu jsou násilnější. Neútočí za cílem získání výkupného, ale kvůli uloupení nákladu plavidel. Proto jim na životech členů posádek tolik nezáleží, a zacházení s nimi je tedy horší. Není pravidlem, že by k zadržením rukojmích nedocházelo, děje se to ale jen zřídka.¹¹⁷ Oproti Somálsku, kde piráti zadržují lodě po dobu až šesti měsíců, jde ve vodách západní Afriky vidět zaměření na co nejrychlejší vyloupení plavidla – tady je průměrná délka zadržení pouhých deset dní.¹¹⁸
- Krádež ropy a jiného nákladu: Tato kategorie je výrazným problémem oblasti. Zločinci útočící na plavidla převážející ropu mají promyšlené strategie a plány, což svědčí o jejich výborné informovanosti o trasách, typech tankerů a jejich nákladu. Ke krádežím dochází buď z ukotvených lodí, nebo přesunem z lodi na loď, zatímco je posádka zadržena.¹¹⁹ Vzhledem k důležitosti tohoto naleziště ropy jak pro státy Guinejského zálivu, zejména pak Nigérii, tak pro všechny odběratele,¹²⁰ jsou tyto aktivity závažnou ekonomickou hrozbou.
- Nelegální rybolov: Guinejský záliv je oblastí s nejvyšší mírou nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu na světě. Nejvíce tím opět trpí ekonomiky rybářských států z dané oblasti, kterým se tím pádem ztrácí velké množství peněz. Tato činnost

¹¹⁵ Viz příloha č. 5.

¹¹⁶ PHAM, J. Peter. West African Piracy: Symptoms, Causes, and Responses. In BRANNON, Stephen a kol. (eds.). *Global Challenge, Regional Responses: Forging a Common Approach to Maritime Piracy*. Dubaj: Dubai School of Government, 2011, s. 29.

¹¹⁷ ANYIMADU: *Maritime Security in the Gulf of Guinea...*, s. 4.

¹¹⁸ TEPP: *The Gulf of Guinea...*, s. 188.

¹¹⁹ ANYIMADU: *Maritime Security in the Gulf of Guinea...*, s. 4.

¹²⁰ Tato oblast je důležitým zdrojem ropy pro Evropu i USA.

je pravděpodobně také navázána na jiné druhy organizovaného zločinu, například pašování drog.

- Obchodování s padělaným zbožím, zbraněmi, drogami, lidmi: Tato kategorie souvisí s nedostatečným zabezpečením přístavů, ale také s lhostejností či zapojením úřadů a veřejných orgánů do nelegálních činností a vysokou mírou korupce.¹²¹

Kde má vlastně pirátství v Guinejském zálivu své příčiny a počátek? Dle zjištění je úzce spojeno s politickou a hospodářskou situací v Nigérii, zejména pak v okolí delty řeky Niger. Podle dr. Martina Murphyho, všeobecně uznávaného experta na pirátství a námořní konflikty, existuje sedm faktorů, které jsou předpokladem pro vznik pirátství. Slabost práva a soudní moci, příznivá geografie, konflikt a neklid, nedostatečně zajištěné vymáhání práva a nedostatečná bezpečnost, tolerantní politické prostředí, kulturní přijatelnost a příslib odměny.¹²² V Nigérii se více či méně vyskytují všechny uvedené prvky.

Špatné sociální a ekonomické podmínky, vnitrostátní násilné konflikty a politická nespokojenost ve spojení s extrémním soustředěním na těžbu ropy v této oblasti, povolení vlády k čerpání ropy zahraničními společnostmi nebo nárůst korupce mají za následek celkový úpadek regionu. Obyvatelé delty jsou postiženi nebezpečnými odpady, vedlejšími produkty a zplodinami vznikajícími při čerpání a zpracování ropy. Oblast zároveň trpí vysokou nezaměstnaností a chudobou. To všechno ve spojení s rozšířením ručních zbraní a zanedbanou kontrolou nad pobřežními vodami tvoří dostačující podnět pro pirátské aktivity. Podle některých pirátů je jejich činnost bojem proti nespravedlivé distribuci ropy, ničení životního prostředí a škodám v regionu způsobeným produkcí ropy.¹²³ Za vznikem pirátství tak opět stojí nespokojené obyvatelstvo, které pociťuje určitou křivdu ze strany státu a snaží se hájit a ochraňovat vlastní zájmy a potřeby.

V Guinejském zálivu se obecně vyskytují dva typy pirátů. První z nich nejsou piráty v pravém slova smyslu. Jsou to lidé, kteří mají častokrát běžná povolání jako rybáři, přístavní hlídači nebo dělníci. Nízký plat a vhodná příležitost je motivuje k občasnému přivýdělků jako příležitostní piráti či k pomoci pirátům. Druhým typem je již pirátství ve smyslu organizovaného zločinu. Jedná se o organizované a dobře financované gangy, které tvoří rozsáhlé sítě kriminálních skupin.¹²⁴ Jsou vybaveny moderní technikou, zbraněmi, rychlými čluny, komunikačními zařízeními a podobně. Jejich útoky jsou strategické, propracované

¹²¹ ANYIMADU: *Maritime Security in the Gulf of Guinea...*, s. 4–5.

¹²² TEPP: *The Gulf of Guinea...*, s. 188.

¹²³ Tamtéž, s. 185–186.

¹²⁴ Pirátské skupiny: Egbesu Boys of Africa; the Niger Delta Vigilante; the Niger Delta People's Volunteer Force; the Movement for the Emancipation of the Niger Delta (MEND).

a dobře plánované. Takovéto zločinecké syndikáty mohou být navíc mnohdy napojeny na vnitrostátní orgány a celý boj proti nim se tak stává velmi komplikovaným.

Nejvýraznější negativní dopad má pirátství v Guinejském zálivu, pro někoho možná překvapivě, na odvětví rybolovu. Lupiči v posledních letech čím dál častěji unášejí a kradou rybářské čluny, které jim následně svou rychlostí, velikostí a palivovou výdrží slouží jako ideální prostředek pro přepadávání ropných tankerů. Tyto ztráty pak ne zřídka nutí rybáře k omezení či ukončení jejich činnosti. Následkem je zvýšená nezaměstnanost, která se opět stává zdrojem pirátství.¹²⁵ Tyto případy pak tvoří kruh, ze kterého není snadné nalézt východisko.

Na rozdíl od Afrického rohu, kde je pirátství na ústupu, v Guinejském zálivu vysoký počet útoků stále přetrvává (tab. 2). Poslední doposud zveřejněná zpráva IMB o stavu pirátství, mapující souhrnný stav za rok 2018, zaznamenává, že z celkového počtu 201 incidentů v roce 2018 se odehrálo 82 v Guinejském zálivu, z toho 48 v Nigérii.¹²⁶ Oproti předchozímu roku je to nárůstek téměř dvojnásobný, což je skutečně alarmující, vezmeme-li v potaz, že skutečný počet incidentů je ještě vyšší.

Tab. 2: Pirátské útoky v Guinejském zálivu

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celkový počet útoků ve světě	293	410	445	439	297	264	245	246	191	180	201
Počet útoků v Nigérii	40	29	19	10	27	31	18	14	36	33	48
Počet útoků v Guinejském zálivu ¹²⁷	59	48	39	53	62	51	41	32	41	45	82
Podíl pirátství v Guinejském zálivu na celku (%)	20,1	10,8	8,8	12,1	20,9	19,3	16,7	13	21,5	25	40,8

Zdroj: autorka¹²⁸

¹²⁵ TEPP: *The Gulf of Guinea...*, s. 194.

¹²⁶ ICC International Maritime Bureau: *Piracy And Armed Robbery Against Ships. Report For The Period 1 January – 31 December 2018*. Londýn, 2019, s. 6.

¹²⁷ Angola, Benin, Kamerun, Dem. republika Kongo, Svatý Tomáš, Prinův ostrov, Gabon, Ghana, Guinea, Pobřeží slonoviny, Libérie, Nigérie, Senegal, Sierra Leone, Kongo, Togo, Rovnicková Guinea, Guinea Bissau.

¹²⁸ Autorka tabulku vytvořila z dat nasbíraných z výročních zpráv Pirátského zpravodajského centra IMB: ICC International Maritime Bureau: *Piracy And Armed Robbery Against Ships. Report For The Period 1 January – 31 December 2012*. Londýn, 2013.

ICC International Maritime Bureau: *Piracy And Armed Robbery Against Ships. Report For The Period 1 January – 31 December 2018*. Londýn, 2019.

Zpráva hovoří také o tom, že většina napadených lodí jsou tankery a nákladní lodě. Scénář útoku u nigerijských břehů bývá ve většině případů podobný. Loď je v kotvišti nebo v pobřežních vodách přepadena, na několik dnů unesena na určité skryté místo. Tam je náklad (většinou plynový olej) vyloupen a několik dnů poté je již vyplněná loď propuštěna. Piráti jsou dobře vyzbrojeni, mnohdy bývají násilní a rukojmí se vrací se zraněním. Kvůli stále se zvyšujícímu počtu útoků IMB ve své zprávě před vodami Guinejského zálivu, zvláště pak Nigérie, varuje.¹²⁹

Piráctví v Guinejském zálivu je bezesporu komplexním problémem pramenícím z řady příčin, zahrnující široké množství nejrůznějších aktérů a především postihující vícero zemí najednou. V boji proti němu je proto potřeba zapojení jednotlivých států do společných aktivit a zacílení na celou řadu oblastí. Skutečnost, že se problematická situace netýká jenom zemí Guinejského zálivu, ale má celosvětový dopad zejména na ekonomiku, ropný průmysl a obchod, vyžaduje opravdu globální řešení. Počáteční vývoj navíc ukázal, že země západní Afriky nejsou schopny samy zajistit bezpečnost oblasti. Jak vojenská, tak i civilní pomoc tak v oblasti přichází od množství států, například USA, Číny i evropských zemí, angažují se také mezinárodní organizace jako NATO, OSN a v neposlední řadě EU.

Na tomto místě je ještě potřeba se stručně seznámit s jedním významným krokem regionální spolupráce zemí v okolí Guinejského zálivu, tzv. **Yaoundéským procesem**, který bude v následujících podkapitolách častokrát zmiňován.¹³⁰ V roce 2013 uzavřelo 25 afrických zemí na summitu hlav států v Kamerunu Kodex chování z Yaoundé za účelem sjednocení se v boji proti pirátství, ozbrojeným loupežím a dalším kriminálním námořním aktivitám v západní a střední Africe. Pro uskutečňování aktivit procesu bylo vytvořeno Mezi-regionální koordinační centrum v Yaoundé, které zastřešuje dvě základní střediska – Regionální středisko pro námořní bezpečnost západní Afriky (CRESMAO) a Regionální středisko pro námořní bezpečnost střední Afriky (CRESMAC).¹³¹

Tento proces je důležitou platformou pro regionální spolupráci, a tím pádem účinnější boj proti pirátství v Guinejském zálivu. Státy se v jeho rámci snaží harmonizovat své námořní bezpečnostní politiky, vyměňovat si informace, budovat kapacity pro bezpečnost na moři a podobně. Tento projekt, který africké země Yaoundéským kodexem zahájily, je také základem pro celou řadu podpůrných aktivit třetích zemí, subjektů či mezinárodních organizací, mezi které patří také EU.

¹²⁹ ICC International Maritime Bureau: *Piracy And Armed Robbery Against Ships. Report For The Period 1 January – 31 December 2018*. Londýn, 2019, s. 21.

¹³⁰ Kodex byl uzavřen mezi státy ECOWAS, ECCAS – Hospodářské společenství států střední Afriky a GGC – Komise Guinejského zálivu. GGC tvoří stálý institucionální rámec pro spolupráci států Guinejského zálivu.

¹³¹ Evropská služba pro vnější činnost: *EU Maritime Security Factsheet: The Gulf of Guinea*. Factsheet. Brusel, 2018, s. 3.

3.2. Využití prostředků hard power EU

Vzhledem k tomu, že situace kolem pirátské problematiky v Guinejském zálivu je zcela odlišná od Rohu Afriky, i postup při boji proti pirátství je zde rozdílný. Na rozdíl od Adenského zálivu se tady nejedná o žádné zcela rozpadlé státy, přestože politická situace v nich nemusí být vždy ideální. Odlišné jsou způsoby pirátských útoků a škála zločineckých aktivit je zde mnohem širší. Přestože EU v boji proti pirátství ve vodách západní Afriky využívá velmi komplexní spektrum nástrojů a opatření, tak využití prostředků hard power v této oblasti nepreferuje. Na rozdíl od Somálska, kde je vojenská operace tou nejvýraznější, v Guinejském zálivu nezačala EU vojenskou misi žádnou.¹³² Vojenské a podobné „hard“ pomoci se zemím západní Afriky dostává především ze strany USA, které chtějí mít oblast pod kontrolou zejména kvůli jejím energetickým zásobám. Do oblasti nasadila roku 2007 své síly – velitelství ozbrojených sil USA AFRICOM.¹³³

EU si uvědomuje možné bezpečnostní hrozby plynoucí z této oblasti a v nejedné své zprávě vyjadřuje znepokojení nad situací v regionu. V akčním plánu pro Guinejský záliv 2015–2020 zdůrazňuje význam obchodu i energetických zásob pro Evropu a vyslovuje znepokojení z nepříznivého vlivu pirátství na ně, navíc formuluje rostoucí obavy z možného vzniku terorismu.¹³⁴ Vědoma si veškerých hrozeb hovoří EU o nutnosti komplexního přístupu v boji proti terorismu v této oblasti a o zapojení na všech úrovních a v akčním plánu zmiňuje také přispění vojenských schopností členských států EU. Přesto ale žádná unijní vojenská mise zřízena nebyla, a Unie tak podle všeho, na rozdíl od svého zapojení v Somálsku, spoléhá na účinnost soft zbraní.

3.3. Využití prostředků soft power EU

EU boj proti pirátství v Guinejském zálivu staví výrazně právě na prostředcích soft power, jak plyne z předchozí podkapitoly. V oblasti se podílí na celé řadě projektů pro posílení námořní bezpečnosti, podporuje regionální spolupráci, poskytuje poradenství či školení. Pro pomoc zemím západní Afriky využívá zejména dvou finančních nástrojů: Nástroje přispívajícího ke stabilitě a míru a Evropského rozvojového fondu.

Svůj postoj, své plány a cíle vyjadřuje EU v již zmíněném akčním plánu pro Guinejský záliv na období 2015–2020. V úvodu dokumentu si vymezuje čtyři strategické cíle, kterých chce v oblasti dosáhnout: *„budování společného pochopení rozsahu hrozby, pomoc regionálním vládám zřídit stabilní multiagenturní instituce, podpora rozvoje prosperujícího*

¹³² CABRAL, Inês Moreira. *The EU as a Security Actor in the Gulf of Guinea*. Lisbon: ISCTE-Instituto Universitário de Lisboa, 2017, s. 11.

¹³³ TEPP: *The Gulf of Guinea...*, s. 197.

¹³⁴ Čl. 6–8 Akčního plánu pro Guinejský záliv 2015–2020.

hospodářství, posílení struktur spolupráce“.¹³⁵ Akční plán také zvláště zdůrazňuje podporu regionální spolupráce vzniklé v Yaoundé a uvádí, že pomoc je vhodné zakládat na právě těchto strukturách a maximálně tak Yaoundéskému procesu přispívat. Jak může být z výše uvedených cílů patrné, strategie EU není orientována pouze na problematiku pirátství, ale na obecnější pomoc africkému regionu. Pirátství a ozbrojená loupež jsou ale jednou z hlavních bezpečnostních hrozeb v oblasti, proto je zaměření právě na ně klíčové.

Na tomto místě můžeme uvést program EU **Critical Maritime Routes** (dále jen „CMR“), který napomáhá k námořní bezpečnosti v různých světových regionech. Projekt se zaměřuje na oblast Jihovýchodní Asie, Indického oceánu a právě také Guinejského zálivu.¹³⁶ S ohledem na význam těchto námořních tras pro obchodní zájmy EU bylo CMR zahájeno v roce 2009, tedy v období, kdy docházelo k výraznému nárůstu pirátských aktivit. Aktivity projektu jsou zacíleny na pomoc daným regionům a spolupráci s nimi při zajišťování bezpečnosti na moři. Jedná se o vyměňování informací, pomoc s prosazováním námořních zákonů nebo poskytování poradenství a školení pro pobřežní stráž a úřady či instituce s námořní působností.¹³⁷ Cílem CMR je v rámci možností sjednotit roztržštěné postupy a prostředky, a vytvořit tak globální společný systém v oblasti monitorování námořních tras a zajišťování jejich bezpečnosti.

Kromě zakládající EU se na programu podílí Interpol, Expertise France¹³⁸ a RUSI.¹³⁹ Všichni tito aktéři v rámci CMR vytváří další dílčí projekty.¹⁴⁰ Pro oblast Guinejského zálivu jsou to projekty GoGIN a CRIMGO. Projekt **CRIMGO** (Critical Maritime Routes Gulf of Guinea) byl zahájen v roce 2013 a ukončen v roce 2016. Jeho hlavním úkolem byla pomoc regionálním organizacím zaměřeným na námořní bezpečnost v jejich fungování a podpora provádění Kodexu chování z Yaoundé. Projekt spolupracoval například s Regionální námořní univerzitou v Akkře nebo Regionální akademií námořní vědy a techniky v Abidžanu, významně se podílel na zřízení Mezuregionálního koordinačního centra. Do projektu bylo začleněno sedm států Guinejského zálivu a další dva státy byly přidruženy. Za dobu svého fungování bylo v rámci něj uskutečněno celkem 41 úspěšných aktivit, z toho 14 misí a 13 školení, kterými prošlo 188 účastníků. Projektu se podařilo zlepšit znalosti a dovednosti

¹³⁵ Čl. 3 Akčního plánu pro Guinejský záliv 2015–2020.

¹³⁶ CABRAL: *The EU as a Security Actor...*, s. 11.

¹³⁷ CRITICAL MARITIME ROUTES PROGRAMME. *Mission* [online]. criticalmaritimerroutes.eu. [cit. 21. ledna 2019]. Dostupné na <<https://criticalmaritimerroutes.eu/mission/#who&>>.

¹³⁸ Expertise France je agentura francouzské zahraniční politiky, která se zabývá pomocí a podporou pro partnerské země Francie při řešení institucionálních, sociálních, ekonomických apod. problémů.

¹³⁹ RUSI – The Royal United Services Institute – je nezávislý projekt založený již v roce 1831, který se zabývá výzkumem oblasti obrany a bezpečnosti.

¹⁴⁰ Pro oblast Východní Afriky a Indického oceánu se jedná o projekty CRIMLEA, MARSIC a CRIMARIO.

námořních institucí a úřadů napříč podstatného počtu států Guinejského zálivu.¹⁴¹ Přestože byl program již ukončen, jednalo se o důležitý počín, který nastartoval unijní působení v oblasti a následnou spolupráci s regionem.

Po setkání představitelů Afriky v Yaoundé a následném přijetí výše zmíněného kodexu přijala v roce 2014 EU strategii pro Guinejský záliv, která má za cíl tento tzv. Yaoundéský proces podpořit. Následně byl vypracován akční plán na období 2015–2020, jehož prostřednictvím měla být strategie naplněna. Prostřednictvím tohoto akčního plánu EU především podporuje regionální spolupráci v střední a západní Africe a společné úsilí v potlačování námořní kriminality v oblasti zejména udržováním pravidelného kontaktu a informovaností. Mezi regionální organizace, na které se EU soustředí, patří kupříkladu ECOWAS, Hospodářské společenství států střední Afriky (ECCAS) a Komise Guinejského zálivu (GGC).¹⁴²

V návaznosti na akční plán byl projekt CRIMGO ukončen a navázal na něj v roce 2016 projekt **GoGIN** (The Gulf of Guinea Inter-Regional Network) vedený Expertise France. Ten má fungovat do roku 2020. GoGIN se zaměřuje, jak už napovídá jeho název, na vytváření regionální sítě pro sdílení a výměnu informací. Projekt je zacílen na 19 zemí Guinejského zálivu od Senegalu po Angolu, včetně Kapverdských ostrovů a Svatého Tomáše a Princova ostrova. Jeho úkolem je také přispívat k účinnému prosazování Yaoundéského kodexu.¹⁴³ Na projekt bylo vyčleněno 9,3 milionů EUR z Nástroje přispívajícího ke stabilitě a míru.¹⁴⁴ K jeho činnostem a aktivitám přispívají unijní agentury FRONTEX, Evropská agentura pro námořní bezpečnost a také Satelitní středisko EU (SATCEN), zejména prostřednictvím monitorovacího systému Copernicus.¹⁴⁵ Neustálé mapování situace, získávání informací a jejich sdílení v rámci celého regionu je důležitým krokem k získání kontroly v problematice oblasti. Pro země západní Afriky je také nezbytné, aby se naučily správně komunikovat, spolupracovat a koordinovat své činnosti, čemuž GoGIN napomáhá.

Dalším unijním projektem usilujícím o potlačení pirátství v oblasti je Program podpory pro strategii námořní bezpečnosti ve střední Africe (PASSMAR), který byl zahájen v loňském roce a má v regionu poskytovat pomoc až do roku 2023. Program podporuje přeshraniční

¹⁴¹ CRITICAL MARITIME ROUTES PROGRAMME. *CRIMGO. CMR Gulf of Guinea 2013/2016* [online]. criticalmaritimeroutes.eu. [cit. 22. ledna 2019]. Dostupné na <<https://criticalmaritimeroutes.eu/projects/crimgo/>>.

¹⁴² Evropská služba pro vnější činnost: *EU Maritime Security Factsheet: The Gulf of Guinea...*, s. 1–2.

¹⁴³ CRITICAL MARITIME ROUTES PROGRAMME. *GoGIN. Gulf of Guinea Inter-regional Network 2016/2020* [online]. criticalmaritimeroutes.eu. [cit. 23. ledna 2019]. Dostupné na <<https://criticalmaritimeroutes.eu/projects/gogin/>>.

¹⁴⁴ Evropská služba pro vnější činnost: *EU Maritime Security Factsheet: The Gulf of Guinea...*, s. 3.

¹⁴⁵ VERVAEKE, Alice. *Gulf of Guinea: pirates and other tales*. Issue Alert. EU Institute for Security Studies, 2017, s. 2.

námořní spolupráci především prostřednictvím vytváření institucionálního operačního a právního rámce napříč zeměmi. Na projekt bylo vyčleněno 10 milionů EUR z Programu pro střední Afriku.¹⁴⁶

Na potírání kriminality v širším slova smyslu se EU v oblasti Guinejského zálivu podílí například ještě projektem SEACOP (Seaport Cooperation Project). Ten je zaměřen především na odhalování cest pro pašování kokainu mezi Afrikou, Karibikem a Latinskou Amerikou a zamezování tomuto nelegálnímu obchodování, čehož se snaží dosáhnout posilováním kapacit v přístavech a námořní kontrolou. Se SEACOP souvisí projekt CRIMJUST, který je taktéž financován ze zdrojů EU. Je zacílen na boj proti nelegálnímu obchodu s drogami a kriminalitě v západní Africe a jeho úkolem je napomáhat k efektivnímu fungování trestního soudnictví pro tuto problematiku.¹⁴⁷ Přestože se nejedná o programy zacílené přímo na pirátství, jejich činnosti a plánované výsledky mají na něj vliv a s protipirátskými nástroji úzce souvisí.

Pro využití soft power je pro EU zásadní partnerství s již zmiňovaným ECOWAS. Ten od svého založení 28. května 1975 smlouvou z Lagosu ekonomicky spojuje 15 zemí regionu.¹⁴⁸ Spolupráce těchto států se týká široké škály hospodářských odvětví – průmyslu, dopravy, energetiky, telekomunikací, zemědělství, přírodních zdrojů, měnových a finančních záležitostí, obchodu, sociálních záležitostí i kultury. V regionu je také zaručen volný pohyb osob. Cílem ECOWAS je nabídnout svým občanům život v plně integrovaném bezpečném regionu založeném na demokracii a právním státu, včetně volného přístupu ke vzdělání nebo zdravotní péči, zatímco navenek chce fungovat jako silný obchodní a ekonomický subjekt a partner pro světové velmoci a jiné mezinárodní organizace.¹⁴⁹ ECOWAS je mezinárodním společenstvím uznávaný jako nezanedbatelný aktér a významnou roli hraje především na půdě afrického kontinentu.

EU se společenstvím udržuje úzké vztahy a integrační snahy regionu výrazně podporuje. Před orgány ECOWAS je EU zastoupena svou Delegací. Spolupráce se zaměřuje zejména na rozvojovou a obchodní oblast a je realizována schůzkami na ministerské úrovni jednou za rok a dvakrát ročně na nižší úrovni. Konkrétní cíle pro působení EU jsou dány akčními plány či programovými dokumenty na určité časové období.¹⁵⁰ V současné době se spolupráce řídí

¹⁴⁶ EEAS PRESS TEAM. *The European Union steps up cooperation with Central Africa to promote maritime security and economic integration in the region* [online]. eeas.europa.eu, 3. května 2018 [cit. 24. ledna 2019]. Dostupné na <[https://eeas.europa.eu/delegations/panama/43923/european-union-steps-cooperation-central-africa-promote-%20maritime-security-and-economic es](https://eeas.europa.eu/delegations/panama/43923/european-union-steps-cooperation-central-africa-promote-%20maritime-security-and-economic-es)>.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Benin, Burkina Faso, Kapverdy, Pobřeží slonoviny, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea Bissau, Libérie, Mali, Niger, Nigérie, Sierra Leone, Senegal, Togo.

¹⁴⁹ ECOWAS. *About ECOWAS. Basic information* [online]. ecowas.int. [cit. 26. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.ecowas.int/about-ecowas/basic-information/>>.

¹⁵⁰ EUROSOP: *ECOWAS...*

již 11. regionálním strategickým programem¹⁵¹ na období 2014–2020, který vymezuje prioritní oblasti zaměření:

- 1) mír, bezpečnost a regionální stabilita,
- 2) regionální ekonomická integrace a podpora obchodu,
- 3) udržitelnost, bezpečnost potravin a přírodní zdroje.¹⁵²

Pro tyto účely EU uvolnila 1 150 milionů EUR z Evropského rozvojového fondu.

V rámci spolupráce s ECOWAS zahájila EU projekt SWAIMS, který má za úkol zlepšit bezpečnost v Guinejském zálivu a být nápomocen při provádění činností ECOWAS. Tento program na podporu integrované námořní bezpečnosti v západní Africe je financovaný 29 miliony EUR z Evropského rozvojového fondu.¹⁵³ Cílem programu je zejména zdokonalit trestní stíhání a vymáhání práva, což jsou klíčové prvky v protipirátských politikách, jak jsme se přesvědčili také v případě Somálska.

Výrazným posílením vzájemných vztahů mezi EU a státy západní Afriky je uzavření Dohody o ekonomickém partnerství (EPA), na jejímž základě má dojít k vzájemnému otevření trhů a vytvoření zóny volného obchodu, asymetricky ve prospěch Afriky. Celé toto partnerství má přispět k rozvoji prosperity a vymýcení chudoby v regionu. Přestože byla jednání o dohodě započata již v roce 2002 a dokončena v roce 2014, do současné chvíle nebyla podepsána všemi účastníky, podpis odmítly Nigérie a Gambie. EU proto od roku 2016 projednává dohodu na úrovni jednotlivých států.

Pro problematiku pirátství je ovšem nejdůležitější finanční a politická podpora EU v rovině bezpečnostní. Tady již bylo určitých úspěchů dosaženo. V roce 2013 byla pod dohledem EU přijata strategie západoevropských států v boji proti terorismu a v roce 2015 vybudovány Stálé vojenské jednotky ECOWAS.¹⁵⁴ Vytváření takovýchto bezpečnostních složek může být ve snaze o eliminaci námořních hrozeb klíčové.

Používání měkkých nástrojů v Guinejském zálivu staví EU na podporování aktivit Yaoundéského procesu. Svými činnostmi v zemích západní Afriky se snaží napomáhat o jejich soběstačnost v zajišťování bezpečnosti a stability. Vzhledem k tomu, že se v této oblasti týká námořní kriminalita celé řady států, přispívá EU ke zdokonalování jejich vzájemné kooperace, sdílení informací a vytvoření přeshraničních institucionálních systémů. Stejně jako na Rohu Afriky i zde se do úsilí o potlačení pirátství zapojuje řada aktérů, se kterými EU spolupracuje.

¹⁵¹ Dokument se kromě EU a ECOWAS týká také spolupráce s UEMOA – Západoafrickou ekonomickou a monetární unií.

¹⁵² European Union – West Africa Regional Indicative Programme 2014–2020, s. 7–8.

¹⁵³ Evropská služba pro vnější činnost: *EU Maritime Security Factsheet: The Gulf of Guinea*. Factsheet. Brusel. 2018, s. 4.

¹⁵⁴ EUROSROP: *ECOWAS...*

3.4. Spolupráce EU s ostatními aktéry

Jak vyplývá z povahy celé problematiky, v Guinejském zálivu je multilaterální zapojení pro řešení pirátství nezbytné. Význam regionu, ať již obchodní, energetický či jiný, přivádí na pomoc celou řadu aktérů. Kromě zapojení EU do regionální spolupráce mezi státy západní a střední Afriky spolupracuje Unie také se třetími stranami. Ve svém posledním akčním plánu pro tuto oblast zdůrazňuje potřebu maximální koordinace mezinárodního společenství při realizaci protipirátské politiky. Výslovně je zde vyslovena potřeba součinnosti s USA, OSN, IMO a skupinou G7++FOGG.¹⁵⁵ To jasně dokazuje uvědomění EU, že jenom ona sama na řešení kritické situace nestačí, a globální spolupráce je společně s jednotným přístupem všech aktérů nezbytná.

G7++FOGG neboli Skupina přátel Guinejského zálivu G7 – je významným aktérem při prosazování námořní bezpečnosti v Guinejském zálivu a při své činnosti sdružuje subjekty soukromé, veřejné, regionální i mezinárodní. Skupina vznikla díky podnětu států Benin, Togo a Nigérie, které se v roce 2011 obrátili v dopise na Generální ředitelství OSN s prosbou o pomoc v boji proti pirátství. GŘ OSN nejdříve ve své rezoluci vyzvalo africké státy k samostatnému kroku a převzetí zodpovědnosti nad problematickou situací v Guinejském zálivu. To motivovalo státy ECOWAS, ECCAS a CGG k vytvoření již zmiňovaného Yaoundéského kodexu. Následně pak v rámci britského předsednictví G8 v roce 2013 vznikla skupina podporující Yaoundéský proces, známá jako G7++FOGG.¹⁵⁶ Kromě států patřících do G7 jsou součástí skupiny další subjekty – jak samostatné státy, včetně několika zemí EU, tak i některé mezinárodní organizace a právě také EU. Pravidelně se konají schůzky skupiny, kterých se účastní také všechny země spadající pod oblast Guinejského zálivu. Skupina region podporuje, finančně i technicky, při budování účinného systému, který by byl účinný v eliminaci pirátství – tedy rozvíjení námořních orgánů jako pobřežní stáže, soudních a vyšetřovacích orgánů, sdílení informací apod.¹⁵⁷ G7++FOGG patří k nejvýraznějším projevům globální spolupráce pro protipirátský boj v oblasti Guinejského zálivu.

Jak už bylo uvedeno v kapitole týkající se Somálska, EU je dlouhodobým partnerem **GMCP UNODC**, který patří k základním aktivitám podporujícím Yaoundéský proces. Oblast Guinejského zálivu spadá pod Program pro Atlantský oceán. Ten byl ke GMCP přidán v roce 2014 právě kvůli neustále se zhoršující bezpečnostní situaci ve vodách západní a střední Afriky.

¹⁵⁵ Čl. 18 Akčního plánu pro Guinejský záliv 2015–2020.

¹⁵⁶ MARQUES, Joaquim Ferreira. *The Portuguese Presidency of the G7++FoGG: Major challenges and main results*. Ministry of Foreign Affairs, Portugal, s. 1–2.

¹⁵⁷ GHANAWEB. *Ghana to co-host G7 Friends of the Gulf of Guinea meeting in 2019* [online]. ghanaweb.com, 6. prosince 2018 [cit. 29. ledna 2019]. Dostupné na <<https://www.ghanaweb.com/GhanaHomePage/business/Ghana-to-co-host-G7-Friends-of-the-Gulf-of-Guinea-in-2019-706774>>.

GMCP africkým zemím pomáhá kupříkladu s budováním námořních kapacit, zdokonalováním soudního systému a vyšetřováním námořních zločinů, s monitorováním, kontrolou a hlídkami nebezpečných území apod. Na jednotlivá pracoviště jsou umisťováni odborníci, kteří místním poskytují poradenství a školí je a trénují.¹⁵⁸ Program opět staví na platformě Yaoundéského procesu, který se snaží podporovat.

Program OSN spolupracuje například s unijními projekty SWAIMS a PASSMAR. Při své činnosti využívá také satelitní monitorovací program EU Copernicus, který významně přispívá ke každodenním aktivitám programu. Díky němu je možné daleko přesněji monitorovat podezřelé lokality i v místech, kam se běžná hlídka nedostane, nebo lépe rozmířovat plavidla. Copernicus, přesněji řečeno Služba pro námořní dozor Copernicus,¹⁵⁹ už přispěla k zatčení několika podezřelých, k účinnější námořní kontrole i k lepší regionální spolupráci.¹⁶⁰

Multilaterální spolupráci můžeme do určité míry nalézt také v oblasti hard power. Jak již bylo řečeno, EU se v Guinejském zálivu samostatně do žádných vojenských či jiných hard misí nepouští, to ovšem neznamená, že se její členské státy na žádných nepodílí. Již zmíněná americká operace AFRICOM každoročně pořádá námořní vojenská cvičení **Obangame Express**, kterých se mimo jiné účastní také námořníci z unijních zemí.¹⁶¹ Těchto cvičení se účastní přes 36 různých aktérů, zahrnujících státy z celého světa, mezinárodní organizace a další subjekty, jedná se tedy o skutečně globální akci.

Vody Guinejského zálivu představují už po několik let velkou hrozbu a jsou považovány za jednu z nejvíce rizikových námořních oblastí světa. Kritická bezpečnostní situace ohrožuje rozvoj regionu, místní obyvatelstvo, mezinárodní obchod i zásobování partnerů ropnými produkty. Přestože se ohrožené státy pokouší prostřednictvím Yaoundéského procesu o kontrolu nad problémem, samy na nápravu situace nestačí, a pomoc zvenčí je tak nutná. EU se v západní Africe angažuje řadou měkkých nástrojů. Díky poskytování svých know-how, poradenství, školení a finanční pomoci je její úloha pro boj s námořní kriminalitou rozhodující. Při naplňování svých cílů vyvíjí spolupráci i s dalšími subjekty, jako s OSN. I přes snahy všech zúčastněných států, organizací a institucí o komplexní řešení boj s piráctvím výrazné výsledky nepřináší.

¹⁵⁸ UNODC. *Global Maritime Crime Programme – Atlantic Ocean* [online]. unodc.org. [cit. 29. ledna 2019]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/en/piracy/atlantic-ocean.html>>.

¹⁵⁹ Služba pro námořní dozor Copernicus je vedena a řízena Evropskou agenturou pro námořní bezpečnost.

¹⁶⁰ EEAS PRESS TEAM. *EU-UNODC Cooperation on Maritime Security...*s. 1–2.

¹⁶¹ Čl. 42 Akčního plánu pro Guinejský záliv 2015–2020.

4. Komparace a zhodnocení

Na základě analýzy a situačního popisu, které práce přináší, je možné zkonstatovat, že pirátské aktivity na Rohu Afriky a v Guinejském zálivu nejsou docela totožnými fenomény. Mají jiné aktéry, rozdílné taktiky, odlišné cíle. Státy dotčené námořními zločiny mají rozdílnou historii a také současnou situaci. Je tedy vůbec možné boj proti pirátství v těchto dvou oblastech objektivně porovnat a zhodnotit jeho efektivitu?

Pojďme se nejprve zaměřit na výchozí situaci obou regionů. Pokud jde o Africký roh, mluvíme v tomto případě o Somálsku, tedy o jediném státu, zatímco v Guinejském zálivu je zemí, kde je potřeba se s námořní kriminalitou zabývat, více než jedna desítka (přestože klíčovým státem celého problému je Nigérie). Už tato skutečnost zapříčiňuje potřebu odlišného přístupu k protipirátskému boji. Na západě Afriky musí EU spolupracovat s celou řadou států a to vyzdvihuje význam diplomacie a politického dialogu.

Také geografie regionů a lokace útoků může být důvodem pro odlišné způsoby protipirátských opatření. Obě lokality patří mezi důležité koridory světové námořní dopravy. Adenský záliv tvoří vodní dopravní spojení Evropy, Afriky a Asie, plavidla tudy pouze proplouvají, a tudíž nemají potřebu se přibližovat k pevnině víc, než je nutné. S tím souvisí poloha útoků, ke kterým na Rohu Afriky docházelo na volnějším moři dále od pevniny. Proto se zde jako efektivnější řešení jeví nasazení tvrdé vojenské mise. Guinejský záliv je naopak významným africkým obchodním centrem (konkrétně Nigérie je předním importérem a exportérem kontinentu), plavidla tedy připlouvají do kotvišť. To bývá důvodem, proč jsou v západoafrických vodách lodě nejčastěji napadány v daleko těsnější blízkosti od pevniny, v přístavech či přímo uvnitř delty řeky Niger. Proto se zdá účinnějším prostředkem posila kapacit námořních hlídek a obdobných námořních útvarů, a spíše tedy využívání soft aktivit.

Pokud jde o politickou a bezpečnostní situaci, Somálsko patří dlouhodobě mezi nejfragilnějších krajiny světa,¹⁶² což jde ruku v ruce s neschopností státu zajišťovat bezpečnost, a tím pádem i s vysokou kriminalitou. Země pobřeží Guinejského zálivu jsou na tom o něco lépe, přesto ani jedna z nich není zdaleka stabilní a prostředky pro vynucování práva zde také nejsou ideální.¹⁶³ Můžeme rovněž konstatovat, že v obou oblastech vyvěrá pirátství z nespokojenosti a zoufalství místního obyvatelstva.

¹⁶² Podle výroční zprávy 2018 organizace Fund for Peace dosahuje index fragility Somálska hodnoty 113,2, což jej činí po Jižním Súdánu druhou nejrozpadlejší zemí světa. Pro srovnání: nejméně fragilním státem je Finsko s indexem 17,9. Česká republika je s indexem 39 označována jako velmi stabilní.

¹⁶³ Viz obrázek na str. 13 této práce. Index Nigérie je 99,9 a řadí se do třetí nejhorší kategorie zemí ze 12. MESSNER, J. J. a kol. *The Fragile States Index. Annual Report 2018*. Washington, D.C.: The Fund for Peace, 2018, s. 6–7.

Samotné nelegální aktivity se ale liší. V somálských vodách jsme se setkávali výhradně s piráctvím či ozbrojeným přepadením. Typickou taktikou zde bylo zadržení plavidla a jeho posádky s cílem získání výkupného. U břehů Nigérie a sousedních zemí se potýkáme s více druhy námořní kriminality. I způsob piráctví jako takového je zde zásadně odlišný. Útoky jsou daleko surovější, bezohlednější vůči posádce a jejich cílem je uloupit náklad lodí, kterým je nejčastěji ropa.

Jak se tedy liší přístup EU v těchto regionech? U východního cípu Afriky se EU začala angažovat v roce 2008, a to hned tvrdou silou – operací Atalanta. Tato mise je také veřejnosti nejznámějším a nejprezentovanějším protipirátským opatřením. Nutno připustit, že se její účinnost projevila docela znatelně. Jeden z hlavních cílů, a sice ochranu dodávek AMISOM, plnila Atalanta stoprocentně od počátku. Co se týká útoků jako takových, ty zpočátku dokonce vzrostly. Dle německého výzkumného ústavu Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung měly vojenské mise za následek pouze přesun pirátů z Adenského zálivu do jiné oblasti.¹⁶⁴

Záhy Unie zahájila další, tentokrát pozemní misi EUTM-Somalia, která už v sobě prostřednictvím AT obsahovala i měkkí nástroje. Třetí operací byla pak civilní mise zaměřená na pomoc a poradenství klíčovými institucím EUCAP Somalia. Kromě toho EU udržuje se Somálskem aktivní dialog a poskytuje mu nesmírně významnou finanční pomoc. Kombinace těchto prostředků se ukázala jako vysoce efektivní. Od vrcholu piráctví v roce 2011 se podařilo námořní kriminalitu prudce snížit, v roce 2015 v somálských vodách nedošlo dokonce k žádnému útoku.

Naproti tomu v západní Africe byl přístup EU od samého počátku jejího zapojení do místního problému odlišný. Téměř absolutní zaměření na měkké nástroje a absence nasazení vojenských sil je rozdílem patrným na první pohled. Základem unijních akcí v zemích Guinejského zálivu je podpora Yaoundéského procesu. EU se snaží podporovat přeshraniční spolupráci afrických států, sdílení informací, intenzivní komunikaci nebo vytváření společných informačních sítí, k čemuž nabízí i vlastní prostředky (např. Copernicus). Mezi nejvýraznější projekty EU zaměřující se právě na tyto aktivity patří CRIMGO a GoGIN.

Důležitým aspektem evropské pomoci je rovněž podpora při budování kapacit námořních orgánů a justičních institucí a obdobných útvarů nezbytných pro zajišťování bezpečnosti a práva. EU se také aktivně angažuje v oblasti regionální spolupráce afrických zemí, konkrétně partnerstvím s ECOWAS.

¹⁶⁴ NATOACTUAL. *Protipirátské operace se mají účinkem* [online]. natoactual.cz, 23. července 2010 [cit. 22. února 2019]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/protipiratske-operace-se-miji-ucinkem-dxw-/na_media.aspx?c=A100723_131201_na_media_m02#1>.

O efektivitě zmíněných opatření se dá ale polemizovat. Situace v Guinejském zálivu stále není ideální a bezpečnostní hrozby setrvávají.¹⁶⁵ Středozápadní Afrika volá po další pomoci nejenom od EU, a to jak prostředcích soft, tak i hard power. Výslovně tak uvádí sdružení vlastníků lodí BIMCO. Podle něj je zapotřebí doplnit současné projekty zaměřující se na budování kapacit spíše na souši a posílení námořních a vzdušných aktivit.¹⁶⁶ Nadto je více než pravděpodobné, že pirátské gangy mají vazby i na bezpečnostní složky, proto zde mohou měkká řešení narazit.

Z počátku se některé subjekty bránily pomoci přicházející ze zemí mimo kontinent a upřednostňovaly tzv. „africké řešení afrických problémů“. Podpora mimo-afrických aktérů se ale ukázala jako zcela zásadní, přestože programy jednotlivých zemí i regionálních organizací Guinejského zálivu jsou významným základem a východiskem pro boj s pirátstvím. Nakonec tedy reálně funguje řešení „v nejširším možném rozsahu“. A to jak co do počtu zainteresovaných aktérů, tak i oblastí a rezortů, k nimž protipirátská opatření směřují.¹⁶⁷

Rozdíly v pomoci jsou do jisté míry zcela logické. V Guinejském zálivu se problém námořního lupičství týká hned několika zemí zároveň. Proto je pochopitelné, že klíčem k vyřešení problémů je jejich vzájemná součinnost, což se zde odráží ve všech unijních aktivitách. Státy středozápadní Afriky jsou také stabilnější a mají funkčnější instituce, což umožňuje Unii větší působení soft nástrojů. Na rozdíl od Somálska, jehož fragilita měkké aktivity sice skutečně potřebovala, ale také komplikovala, a vojenské řešení se tak mohlo v daném případě jevit jako přirozenější a jednodušší.

Důvodem pro opuštění od hard aktivit EU může být jistě vysoká finanční náročnost vojenských misí, nebo možná také příklad Afrického rohu, kdy se ukázalo, že komplexnější přístup zaměřený také na pevninu je ve výsledku efektivnější. V Somálsku například protipirátské úsilí narazilo na neschopnost místních institucí vyšetřovat námořní zločiny, a piráti tak byli častokrát jednoduše propuštěni, nebo museli být na základě dohod o transferu posíláni na soudní řízení do okolních zemí.¹⁶⁸ Proto se protipirátská politika EU v Guinejském zálivu od počátku působení snažila o dlouhodobější řešení.

Co se týče mezinárodní spolupráce, ta je podstatná v obou regionech. Vzhledem ke globálním dopadům afrického pirátství se na jeho řešení podílí velké množství aktérů

¹⁶⁵ Viz tabulka na straně 35 této práce.

¹⁶⁶ EU, China and US need to support counter piracy in Gulf of Guinea [online]. ship-technology.com, 10. ledna 2019 [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://www.ship-technology.com/news/eu-china-and-us-counter-piracy-in-gulf-of-guinea/>>.

¹⁶⁷ SPOSATO, James. *Counter Piracy In The Gulf Of Guinea: A Whole-Of-Government Approach*. Montgomery: The Air University, 2016, s. 11–12.

¹⁶⁸ FLYNN, Brendan. *Counter-Piracy Lite? The EU's 'Soft' Maritime Security Drive in the Gulf of Guinea* [online]. piracy-studies.org, 25. listopadu 2014 [cit. 23. ledna 2019]. Dostupné na <<http://piracy-studies.org/counter-piracy-lite-the-eus-soft-maritime-security-drive-in-the-gulf-of-guinea/>>.

a jednotlivé aktivity se častokrát stávají multilaterálními akcemi. Na Rohu Afriky pozorujeme netypickou otevřenost operace Atalanta nečlenským státům a její součinnost s misemi jiných subjektů. Přestože bylo v Adenském zálivu a Indickém oceánu zahájeno více vojenských námořních akcí, unijní operace se mezi nimi rozhodně neztrácela a EU hrála mezi svými partnery aktivní roli. Oproti tomu v Guinejském zálivu se v rámci hard nástrojů EU podílí na aktivitách, které sama nevede, jako americké cvičení Obangame Express.

Vzhledem k nedostatečnosti justičního aparátu v Somálsku bylo nezbytné, aby EU a její orgány spolupracovaly prostřednictvím dohod o transferu s okolními státy, což umožňovalo dovést proces stíhání podezřelých osob až do konce. V případě Guinejského zálivu to nebylo nutné, přestože ani tam nebylo postavení soudů ideální. Výchozí situace soudnictví v zemích západní Afriky byla na výrazně lepší úrovni než v Somálsku, navíc se ale EU na posilování právě této oblasti zaměřila velmi brzy.

V mořích západní i východní Afriky se EU častokrát setkává s totožnými aktéry, jako například OSN. Na programech GMCP v obou oblastech se Unie podílí. Se skupinou G7+ EU také spolupracuje jak na Rohu Afriky, tak i v zemích Guinejského zálivu. Projekt Nová dohoda pro Somálsko založený na platformě vytvořené G7+ se snažil o stabilizaci tohoto rozpadlého státu. Na opačné straně Afriky vznikla v obdobném čase významná skupina G7++ FOGG, jejímž cílem měla být podpora Yaoundéského procesu a pomoc při aktivitách směřujících k vytváření námořní bezpečnosti. V obou částech Afriky je výrazné unijní partnerství s regionálními organizacemi, jako ECOWAS nebo Africká unie. EU takováto sdružení podporuje, jak finančně, tak i politicky, a poskytuje spolupráci na jejich aktivitách, například na misi AMISOM.

Závěr

Tématem této diplomové práce je pirátství ve dvou oblastech afrického kontinentu – ve vodách Afrického Rohu a v Guinejském zálivu – a komparace boje Evropské unie proti němu v těchto regionech. Námořní kriminalita i konkrétně pirátství je stále problémem, se kterým se svět musí potýkat. Pro EU jsou právě uvedené africké krajiny jedněmi z nejbližších pirátských teritorií. Přestože námořní zločiny u břehů Somálska už nejsou nejaktuálnějšími hrozbami, v době svého největšího rozmachu okolo roku 2011 se jednalo o závažné a zároveň také značně medializované téma a EU v úsilí o jeho potlačování sehrála důležitou roli. V současné době je situace v Somálsku už sice nesrovnatelně klidnější, pirátství tam ale stále není zcela pod kontrolou. V Guinejském zálivu je námořní kriminalita stále aktuální a čísla zaznamenávající počty útoků jsou neustále vysoká. Také tady se EU aktivně angažuje v protipirátských aktivitách.

Cílem práce bylo porovnat, jak se od sebe liší způsoby, jakými EU usiluje o eliminaci pirátství v daných oblastech. Práce měla na základě pečlivé analýzy unijních nástrojů v obou afrických regionech zhodnotit, zda a jak se metody boje EU proti pirátství změnily a vyvinuly. Předpoklad autorky byl takový, že ve vodách Guinejského zálivu je protipirátský boj EU účinnější, komplexnější a dokonalejší vzhledem k tomu, že se právě tam EU zapojila do problematiky o něco málo později a na rozdíl od východu Afriky je úsilí o potlačení pirátství v okolí Nigérie stále v plném proudu. EU tedy mohla čerpat zkušenosti nasbírané v Africkém Rohu, kde aktuálnost problému už pominula.

Otázku, jak tomu skutečně je, práce zkoumala nejprve na základě seznámení se se situací a okolnostmi námořní zločinnosti v obou oblastech – tedy s příčinami vzniku pirátství v daných lokalitách, se způsoby a povahou útoků, s místní politickou či bezpečnostní situací a podobně. Způsoby zapojení EU byly vymezovány s ohledem na to, zda se jedná o nástroje hard power využívající tvrdou, vojenskou sílu, či činnosti soft power, tedy aktivity zaměřené spíše na podporu dotčených zemí prostřednictvím poradenství, školení, pomoci při budování kapacit nebo získávání a využívání informací. Posledním hlediskem byla míra a charakter spolupráce EU s ostatními subjekty, které se v oblastech angažují.

Po zhodnocení všech nashromážděných informací však závěr není zcela jednoznačný. Vzhledem k odlišnostem situace na západě a na východě Afriky se liší i způsoby potlačování námořního lupičství. Jako jeden z hlavních rozdílů je možné uvést dominanci vojenské operace na Rohu Afriky a naopak absenci samostatné vojenské mise v Guinejském zálivu. V zemích západní Afriky EU od počátku staví na měkkých přístupech. Lze to považovat za vývin v protipirátské strategii? Na jednu stranu snad ano, protože potlačení somálského pirátství nelze přičítat pouze operaci Atalanta, ale právě následnému zapojení také civilních misí v oblasti.

Konkrétním problémem v Somálsku byl například velmi špatný stav justice, což vyšetřování námořních zločinů značně komplikovalo. Proto komplexnost měkkých unijních aktivit v zemích Yaoundéského procesu, podporujících soudní systém, bezpečnostní složky a všechny orgány s působností v námořní kriminalitě, lze považovat za určitý posun na základě získaných zkušeností.

Pokud budeme hodnotit efektivitu protipirátského boje podle počtu útoků, v Guinejském zálivu velký pokrok nevidíme. Zatímco v Somálsku se podařilo od roku 2011 čísla prudce snížit, na druhé straně Afriky jsou pirátské aktivity, i přes kolísání jejich počtu v rámci desítek, stále četné a ani dosavadní letošní stav prozatím nenasvědčuje tomu, že by mělo dojít k výrazné změně. Ze západní Afriky se stále ozývají prosby o podporu ze strany EU, která je v oblasti jedním z klíčových aktérů. Zejména její finanční pomoc je pro lokální boj s pirátstvím rozhodujícím faktorem. Objevuje se ale také volání po aktivnějším zapojení EU přímo na moři.

Nástroje použité v Africkém Rohu je možné zhodnotit jako krátkodobě velmi efektivní, nicméně hrozba pořád nevymizela a k útokům stále dochází, i když je jejich počet minimální. Oproti tomu v Guinejském zálivu EU usiluje o vybudování dlouhodobého řešení a o schopnosti místních institucí samostatně se s problémy vypořádávat. Efektivitu této strategie tak bude možné objektivně posoudit v budoucnu. Proto bude téma nepochybně zajímavé prostudovat s odstupem času, kdy bude možné pozorovat dlouholeté výsledky a udržitelnost bezpečnostní situace.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

- ANYIMADU, Adjoa. *Maritime Security in the Gulf of Guinea: Lessons Learned from the Indian Ocean*. Londýn: Chatham House, 2013. 18 s.
- BERG, Dieter a kol. *Piracy – Threat at sea: A risk analysis*. Mnichov: Münchener Rück/Munich Re Group, 2006. 52 s.
- CABRAL, Inês Moreira. *The EU as a Security Actor in the Gulf of Guinea*. Lisabon: ISCTE-Instituto Universitário de Lisboa, 2017. 41 s.
- GILPIN, Raymond. *Counting the Costs of Somali Piracy*. Washington D.C.: United States Institute of Peace, 2007. 19 s.
- KONSTAM, Angus. *Piráti 1660–1730*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. 64 s.
- LEWISOVÁ, Brenda Ralph. *Pirátský kodex*. Praha: Naše vojsko, s. r. o., 2011. 190 s.
- LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Libri, 2009. 896 s.
- SPOSATO, James. *Counter Piracy In The Gulf Of Guinea: A Whole-Of-Government Approach*. Montgomery: The Air University, 2016. 30 s.
- UKEJE, Charles, MVOMO ELA, Wullson. *African Approaches to Maritime Security – the Gulf of Guinea*. Abuja: Friedrich Ebert Stiftung, 2013. 48 s.
- WAIŠOVÁ, Šárka a kol. *Atlas mezinárodních vztahů. Prostor a politika po skončení studené války*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2007. 158 s.

Odborné články:

- BATEMAN, Sam. Sea piracy: some inconvenient truths. *Disarmament Forum*. 2010, č. 2, s. 13–24.
- FLANDEROVÁ, Linda. Soft power: mít či nemít? *Mezinárodní politika*. 2013, č. 9. Dostupné na <<https://www.iir.cz/article/soft-power-mit-ci-nemit>>.
- IVANOVA, D. A. The Value of the Historical Material the Harvard Draft Convention. *Митна справа*. 2014, roč. 93, č. 3, s. 66–79.
- ŠIMON, Ondřej. Aktérství EU v boji proti somálskému pirátství. *Mezinárodní vztahy*. 2011, roč. 46, č. 4, s. 38–56.
- RUDINCOVÁ, K. Somálské námořní pirátství jako důsledek rozpadu státu. *Politické vědy*. 2016, roč. 19, č. 3, s. 31–54.
- TEPP, Eero. The Gulf of Guinea: Military and Non-Military Ways of Combatting Piracy. *Baltic Security and Defence*. 2012, roč. 14, č. 1, s. 181–214.

Sborníky:

CAMPBELL Penny. A Modern History of the International Legal Definition of Piracy. In ELLEMAN, Bruce A, FORBES Andrew, ROSENBERG, David (eds.). *Piracy and Maritime Crime. Historical and Modern Case Studies*. Newport: Naval War College Press, 2010, s. 19–32.

BOELAERT, Sonja, GOSALBO-BONO, Ricardo. The European Union's Comprehensive Approach to Combating Piracy at Sea: Legal Aspects. In KOUTRAKOS, Panos, SKORDAS, Achilles (eds.). *The Law and Practice of Piracy at Sea: European and International Perspectives*. Londýn: Bloomsbury Publishing, 2014, s. 81–166.

PHAM, J. Peter. West African Piracy: Symptoms, Causes, and Responses. In BRANNON, Stephen a kol. (eds.). *Global Challenge, Regional Responses: Forging a Common Approach to Maritime Piracy*. Dubaj: Dubai School of Government, 2011, s. 29–32.

Dokumenty právní povahy a strategické a prováděcí dokumenty:

Akční plán pro Guinejský záliv 2015–2020.

Code of Conduct Concerning the Repression of Piracy, Armed Robbery against Ships, and Illicit Maritime Activity in West and Central Africa.

Rezoluce IMO č. A.1025(26), Kodex pro vyšetřování zločinů pirátství a ozbrojené loupeže namířené proti lodím.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1816 (2008).

Rozhodnutí Rady 2008/918/SZBP ze dne 8. prosince 2008 o zahájení vojenské operace Evropské unie, jejímž cílem je přispět k odvrácení, prevenci a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží u pobřeží Somálska (Atlanta).

Společná akce Rady 2008/851/SZBP ze dne 10. listopadu 2008 o vojenské operaci Evropské unie s cílem přispět k odvrácení, prevenci a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží u pobřeží Somálska.

Úmluva OSN o mořském právu.

Jiné zdroje:

European Union – West Africa Regional Indicative Programme 2014–2020. 47 s.

Evropská komise: *EU Support for Somalia*. Factsheet. Brusel, 2018. 2 s.

Evropská služba pro vnější činnost: *COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY: EU Capacity Building Mission in Somalia (EUCAP Somalia)*. Factsheet, 2018. 2 s.

Evropská služba pro vnější činnost: *COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY: European Union Training Mission – Somalia*. Factsheet, 2017. 2 s.

Evropská služba pro vnější činnost: *EU Maritime Security Factsheet: The Gulf of Guinea*. Factsheet. Brusel, 2018. 4 s.

Evropská služba pro vnější činnost: *The EU fight against piracy in the Horn of Africa*. Factsheet, Brusel, 2013. 7 s.

GÜNTHER, Enrico. *The European Union's Response to Piracy: Are the Lessons Learned in the Horn of Africa a Model for the Gulf of Guinea?* EU Diplomacy Paper, 2015. 37 s.

ICC International Maritime Bureau: *Piracy And Armed Robbery Against Ships. Report For The Period 1 January – 31 December 2012*. Londýn, leden 2013. 87 s.

ICC International Maritime Bureau: *Piracy And Armed Robbery Against Ships. Report For The Period 1 January – 31 December 2018*. Londýn, leden 2019. 29 s.

MARQUES, Joaquim Ferreira. *The Portuguese Presidency of the G7++FoGG: Major challenges and main results*. Ministry of Foreign Affairs, Portugal. 14 s.

MESSNER, J. J. a kol. *The Fragile States Index. Annual Report 2018*. Washington, D.C.: The Fund for Peace, 2018. 47 s.

UNODC. *Global Maritime Crime Programme. Annual Report 2018*. Vídeň: OSN, 2018. 55 s.

VERVAEKE, Alice. *Gulf of Guinea: pirates and other tales*. Issue Alert. EU Institute for Security Studies, 2017. 2 s.

VOLF, Dominik. *Účast Evropské unie v boji proti námořnímu pirátství v oblasti Afrického rohu*. Plzeň, 2016. bakalářská práce. Západočeská Univerzita v Plzni. Fakulta filozofická. 57 s.

Internetové zdroje:

BBC. *Somalia country profile* [online]. bbc.com, 4. ledna 2018 [cit. 14. června 2018]. Dostupné na <<http://www.bbc.com/news/world-africa-14094503>>.

CIA. *The World Factbook: Nigeria* [online]. cia.org, 12. ledna 2019 [cit. 12. ledna 2019]. Dostupné na <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>>.

COMBINED MARITIME FORCES. *About Combined Maritime Forces (CMF)* [online]. combinedmaritimeforces.com. [cit. 19. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://combinedmaritimeforces.com/about/>>.

CRITICAL MARITIME ROUTES PROGRAMME. *CRIMGO. CMR Gulf of Guinea 2013/2016* [online]. criticalmaritimeroutes.eu. [cit. 22. ledna 2019]. Dostupné na <<https://criticalmaritimeroutes.eu/projects/crimgo/>>.

CRITICAL MARITIME ROUTES PROGRAMME. *GoGIN. Gulf of Guinea Inter-regional Network 2016/2020* [online]. criticalmaritimeroutes.eu. [cit. 23. ledna 2019]. Dostupné na <<https://criticalmaritimeroutes.eu/projects/gogin/>>.

CRITICAL MARITIME ROUTES PROGRAMME. *Mission* [online]. criticalmaritimeroutes.eu. [cit. 21. ledna 2019]. Dostupné na <<https://criticalmaritimeroutes.eu/mission/#who&>>.

DEMOGRAFICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM. *Afrika* [online]. demografie.info, 10. září 2005 [cit. 20. května 2018]. Dostupné na <http://www.demografie.info/?cz_popvyvoj_svet_af>.

DIVIZE OSN PRO ZÁLEŽITOSTI OCEÁNŮ A MOŘSKÉHO PRÁVA. *Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related Agreements* [online]. un.org, 3. dubna 2018 [cit. 23. dubna 2018]. Dostupné na <http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm>.

ECOWAS. *About ECOWAS. Basic information* [online]. ecowas.int. [cit. 26. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.ecowas.int/about-ecowas/basic-information/>>.

EEAS PRESS TEAM. *EU-UNODC Cooperation on Maritime Security and Surveillance* [online]. eeas.europa.eu, 29. října 2018 [cit. 29. ledna 2019]. Dostupné na <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/52508/eu-unodc-cooperation-maritime-security-%20and-surveillance_en>.

EEAS PRESS TEAM. *The European Union steps up cooperation with Central Africa to promote maritime security and economic integration in the region* [online]. eeas.europa.eu, 3. května 2018 [cit. 24. ledna 2019]. Dostupné na <https://eeas.europa.eu/delegations/panama/43923/european-union-steps-cooperation-central-africa-promote-%20maritime-security-and-economic_es>.

EEAS PRESS TEAM. *Somalia and the EU* [online]. eeas.europa.eu, 12. května 2016 [cit. 5. února 2019]. Dostupné na <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1764/somalia-and-eu_en>.

EU. *African Union Mission in Somalia (AMISOM)* [online]. africa-eu-partnership.org. [cit. 14. února 2019]. Dostupné na <<https://www.africa-eu-partnership.org/en/projects/african-union-mission-somalia-amisom>>.

EU, China and US need to support counter piracy in Gulf of Guinea [online]. ship-technology.com, 10. ledna 2019 [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://www.ship-technology.com/news/eu-china-and-us-counter-piracy-in-gulf-of-guinea/>>.

EU NAVFOR SOMALIA. *Mission* [online]. eunavfor.eu. [cit. 19. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://eunavfor.eu/mission/>>.

EUROPOL. *MARITIME PIRACY* [online]. europol.europa.eu. [cit. 11. února 2019]. Dostupné na <<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/maritime-piracy>>.

EUROSKOP. *ECOWAS* [online]. euroskop.cz, září 2018 [cit. 20. února 2019]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/9136/sekce/ecowacs/>>.

FLYNN, Brendan. *Counter-Piracy Lite? The EU's 'Soft' Maritime Security Drive in the Gulf of Guinea* [online]. piracy-studies.org, 25. listopadu 2014 [cit. 23. ledna 2019]. Dostupné na

<<http://piracy-studies.org/counter-piracy-lite-the-eus-soft-maritime-security-drive-in-the-gulf-of-guinea/>>.

Fotografie delty Nigeru z raketoplánu [online]. wikipedia.org, 19. listopadu 2005 [cit. 16. února 2019]. Dostupné na

<[https://cs.wikipedia.org/wiki/Delta_Nigeru#/media/File:STS61C-42-72_\(north\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Delta_Nigeru#/media/File:STS61C-42-72_(north).jpg)>.

G7+. *A New Deal Compact for Somalia* [online]. g7plus.org, 8. října 2013 [cit. 19. února 2019]. Dostupné na <<http://g7plus.org/g7plusnews/a-new-deal-compact-for-somalia/>>.

GAZDÍK, Petr. *Kdo vyrobil piráty? Také rybáři a mafie z Evropy* [online].

zpravy.aktualne.cz, 23. dubna 2009 [cit. 14. června 2018]. Dostupné na

<<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/kdo-vyrobil-piraty-take-rybari-a-mafie-z-evropy/r~i:article:635436/?redirected=1528995510>>.

GHANAWEB. *Ghana to co-host G7 Friends of the Gulf of Guinea meeting in 2019* [online]. ghanaweb.com, 6. prosince 2018 [cit. 29. ledna 2019]. Dostupné na

<<https://www.ghanaweb.com/GhanaHomePage/business/Ghana-to-co-host-G7-Friends-of-the-Gulf-of-Guinea-in-2019-706774>>.

GRIZZLE, Ralph. *Silver Spirit's Transit Of The Gulf Of Aden: Uneventful? Not Entirely* [online]. avidcruiser.com, 23. dubna 2011 [cit. 26. května 2018]. Dostupné na

<<https://www.avidcruiser.com/2011/04/silver-spirits-transit-of-the-gulf-of-aden-uneventful-not-entirely/>>.

CHARITA ČR. *Somálsko* [online]. svet.charita.cz. Dostupné na <<https://svet.charita.cz/kde-pusobime/afrika/somalsko/#!prettyPhoto>>.

ICC. *Who we are* [online]. iccwbo.org. [cit. 20. dubna 2018]. Dostupné na

<<https://iccwbo.org/about-us/who-we-are/>>.

ICC-CCS. *International Maritime Bureau* [online]. icc-ccs.org. [cit. 21. dubna 2018].

Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/icc/imb>>.

ICC-CCS. *IMB Piracy Reporting Centre* [online]. icc-ccs.org. [cit. 21. dubna 2018]. Dostupné

na <<https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre>>.

ICC-CCS. *ICC Commercial Crime Services (CCS)* [online]. icc-ccs.org. [cit. 21. dubna 2018].

Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/icc-commercial-crime-services-ccs>>.

ICC-CCS. *Pirate attacks worsen in Gulf of Guinea* [online]. icc-ccs.org, 10. dubna 2018 [cit.

12. února 2019]. Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/index.php/1244-pirate-attacks-worsen-in-gulf-of-guinea>>.

IMB PIRACY REPORTING CENTRE. *IMB Piracy & Armed Robbery Map 2018* [online].

icc-ccs.org. Dostupné na <<https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre/live-piracy-map/piracy-map-2018>>.

IMO. *Introduction to IMO* [online]. imo.org. [cit. 20. dubna 2018]. Dostupné na <http://www.imo.org/en/About/Pages/Default.aspx>.

JAKUBÍK, Martin. *Konflikt v Somálsku* [online]. africkyportal.cz, 16. února 2014 [cit. 25. října 2018]. Dostupné na <http://africkyportal.cz/clanky/konflikt-v-somalsku>.

KANTHARIA, Raunek. *18 Anti-Piracy Weapons for Ships to Fight Pirates* [online]. marineinsight.com, 15. února 2019 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.marineinsight.com/marine-piracy-marine/18-anti-piracy-weapons-for-ships-to-fight-pirates/>.

KANTHARIA, Raunek. *Infographics: Anti-Piracy Weapons Used on Ships*. [online]. marineinsight.com, 21. června 2016 [cit. 15. dubna 2018]. Dostupné na <https://www.marineinsight.com/infographics-2/infographics-anti-piracy-weapons-used-ships/>.

NATO. *Counter-piracy operations (Archived)* [online]. nato.int, 19. prosince 2016 [cit. 18. listopadu 2018]. Dostupné na https://www.nato.int/cps/ie/natohq/topics_48815.htm.

NATOACTUAL. *Protipirátské operace se mívají účinkem* [online]. natoactual.cz, 23. července 2010 [cit. 22. února 2019]. Dostupné na http://www.natoaktual.cz/protipiratske-operace-se-miji-ucinkem-dxw-/na_media.aspx?c=A100723_131201_na_media_m02#1.

Ocean Shipping Lanes [online]. marine-knowledge.com, 2012 [cit. 25. května 2018]. Dostupné na <http://www.marine-knowledge.com/general/ocean-shipping-lanes/>.

PETR, Jaroslav. *Piráti předběhli dobu* [online]. vtm.e15.cz. [cit. 19. dubna 2018]. Dostupné na <http://vtm.e15.cz/clanek/pirati-predbehli-dobu>.

RADA EU. *EUCAP Somálsko: prodloužení mise, dohodnutí rozpočtu* [online]. consilium.europa.eu, 10. prosince 2018 [cit. 5. února 2019]. Dostupné na <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/12/10/eucap-somalia-mission-extended-budget-agreed/>.

RADA EU. *EU NAVFOR Somalia – operace Atalanta: Rada prodloužila operaci Atalanta a rozhodla o novém velitelství a novém veliteli operace* [online]. consilium.europa.eu, 30. července 2018 [cit. 16. listopadu 2018]. Dostupné na <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/07/30/eunavfor-somalia-operation-atalanta-council-decides-on-new-headquarters-and-new-head-of-operation/>.

RADA EU. *Somálsko: prodloužení výcvikové mise EU, dohodnutí rozpočtu a úprava mandátu* [online]. consilium.europa.eu, 19. listopadu 2018 [cit. 7. ledna 2019]. Dostupné na <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/11/19/somalia-eu-training-mission-extended-budget-agreed-and-mandate-amended/>.

Reduction of the high risk area [online]. researchgate.net, prosinec 2016 [cit. 8. ledna 2019]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/figure/Reduction-of-the-high-risk-area-adapted-from-Dryad-Maritime-2016_fig2_316820904>.

ReCAAP ISC. *About ReCAAP Information Sharing Centre* [online]. recaap.org. [cit. 21. dubna 2018]. Dostupné na <http://www.recaap.org/about_ReCAAP-ISC>.

Showing the network of water bodies [online]. researchgate.net, duben 2015 [cit. 19. února 2019]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/figure/Showing-the-network-of-water-bodies-rivulets-streams-rivers-creeks-and-the-Atlantic_fig1_275523066>.

Somalia map states regions districts [online]. wikipedia.org, 15. května 2017 [cit. 20. listopadu 2019]. Dostupné na

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Somalia_map_states_regions_districts.png>.

ŠIMON, Ondřej. *Problém pirátství u Somálska 2 – Evropská unie a řešení somálského pirátství* [online]. valka.cz, 30. července 2011 [cit. 25. října 2018]. Dostupné na <<https://www.valka.cz/14120-Problem-piratstvi-u-Somalska-2-Evropska-unie-a-reseni-somalskeho-piratstvi>>.

THE FUND FOR PEACE. *Fragile States Index* [online]. fundforpeace.org. Dostupné na <<http://fundforpeace.org/fsi/>>.

THE WORLD BANK GROUP. *Population, total* [online]. data.worldbank.org.

[cit. 23. dubna 2018]. Dostupné na

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=SO&name_desc=true>.

Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu [online]. wikipedia.org,

10. září 2011 [cit. 23. května 2018]. Dostupné na

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Úmluva_Organizace_spojených_národů_o_mořském_právu#/media/File:Law_of_the_Sea_Convention.svg>.

UNODC. *Global Maritime Crime Programme – Atlantic Ocean* [online]. unodc.org. [cit. 29. ledna 2019]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/en/piracy/atlantic-ocean.html>>.

UNODC. *Global Maritime Crime Programme – Horn of Africa* [online]. unodc.org. [cit. 7. února 2019]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/en/piracy/horn-of-africa.html>>.

ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V ABUJI. *Nigérie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. businessinfo.cz, 23. srpna 2018 [cit. 20. února 2019]. Dostupné na <<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nigerie-zakladni-charakteristika-teritoria-19118.html>>.

ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V ADDIS ABEBĚ. *Somálsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. businessinfo.cz, 21. srpna 2018 [cit. 2. září 2018].

Dostupné na <<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/somalsko-zakladni-charakteristika-teritoria-17515.html#sec2>>.

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá tématem pirátství, a to v oblasti Afrického rohu a Guinejského zálivu, a zapojení Evropské unie do boje proti němu. Cílem práce je komparace boje EU proti pirátství v těchto dvou afrických regionech. Práce uvádí do nezbytného kontextu problematiky v globálním měřítku i v konkrétních zkoumaných oblastech. Následně analyzuje kroky protipirátské strategie EU, a to jak v oblasti nástrojů tvrdých, tedy nasazení vojenských sil, tak také měkkých aktivit zaměřených spíše na mentoring, trénink a rozvoj místních kapacit. Text dále uvádí, jak EU v porovnávaných oblastech spolupracuje s ostatními subjekty, které se do řešení situace zapojují. Nakonec práce tyto uvedené unijní aktivity porovnává a hodnotí, zda a jakým způsobem se strategie EU v boji proti pirátství na Rohu Afriky a v Guinejském zálivu vyvíjely, jak a případně proč se liší a jaká je jejich efektivita s ohledem na výsledky.

Abstract

The thesis deals with the topic of piracy in the Horn of Africa and the Gulf of Guinea and the involvement of the European Union in the fight against it. The aim of the thesis is to compare the EU fight against piracy in these two African regions. The thesis introduces the issue to the necessary context on a global scale and in specific research areas. Subsequently, it analyses the steps of the EU anti-piracy strategy, both in the field of harsh implements, i.e. the deployment of military forces, as well as soft actions aimed at mentoring, training and developing of local capacities. The text also explains how the EU works/collaborates with other actors involved in addressing the situation in the examined areas. Finally, the work compares these EU activities and assesses whether and how the EU strategies in the combat against piracy in the Horn of Africa and the Gulf of Guinea have evolved, how and why they differ and how effective they are in terms of results.

Klíčová slova

Pirátství, piráti, námořní kriminalita, Somálsko, Roh Afriky, Adenský záliv, Guinejský záliv, Nigérie, Evropská unie, námořní bezpečnost, protipirátská politika, boj proti pirátství.

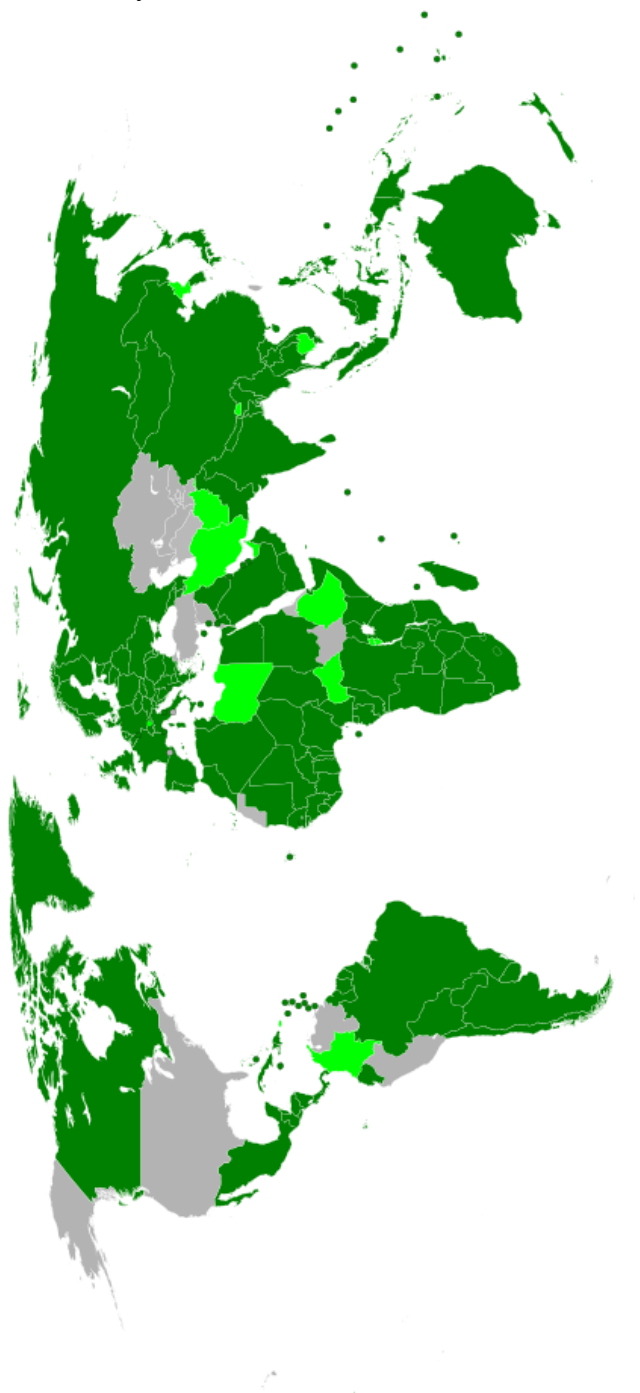
Key words

Piracy, Pirates, Maritime Criminality, Somalia, the Horn of Africa, the Gulf of Aden, the Gulf of Guinea, Nigeria, European Union, Maritime Security, Anti-Piracy Policy, Combating Piracy.

Přílohy

Příloha č.1: Státy, které přistoupily k UNCLOS

Světle zeleně jsou vyznačeny zakládající státy a tmavě zeleně ostatní státy, které Úmluvu ratifikovaly.

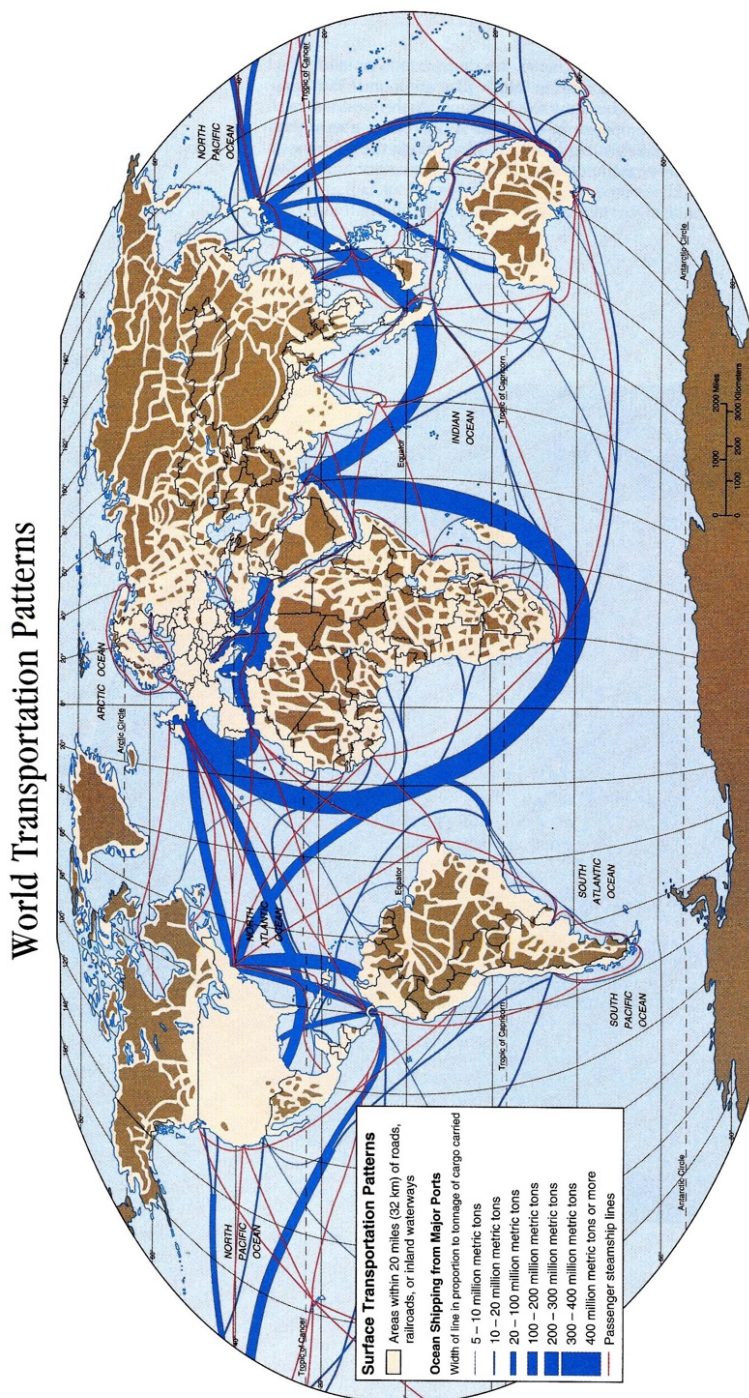

Zdroj: wikipedia.org¹⁶⁹

¹⁶⁹ *Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu* [online]. wikipedia.org, 10. září 2011 [cit. 23. května 2018]. Dostupné na https://cs.wikipedia.org/wiki/Úmluva_Organizace_spojených_národů_o_mořském_právu#/media/File:Law_of_the_Sea_Convention.svg.

Příloha č. 2: Hlavní trasy námořní dopravy

Dle této mapy je možné porovnat, jak korespondují hlavní námořní trasy s nejčastějšími dějišti pirátských aktivit.

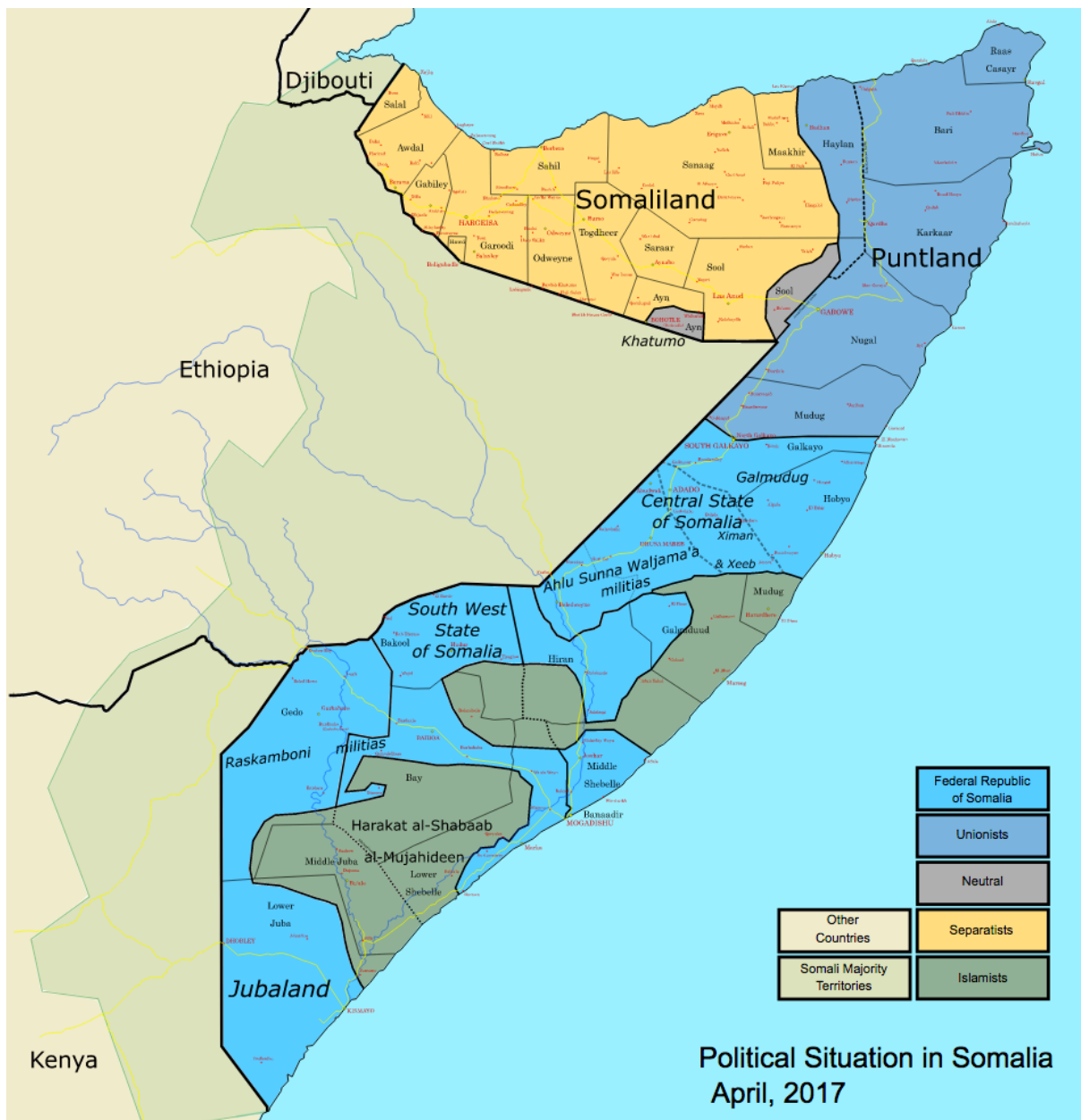

Zdroj: marine-knowledge.com¹⁷⁰

¹⁷⁰ *Ocean Shipping Lanes* [online]. marine-knowledge.com, 2012 [cit. 25. května 2018]. Dostupné na <http://www.marine-knowledge.com/general/ocean-shipping-lanes/>.

Příloha č.3: Politické rozdělení Somálska

Stav politického rozdělení Somálska k dubnu 2017.

Zdroj: wikipedia.org¹⁷¹

¹⁷¹ Somalia map states regions districts [online]. wikipedia.org, 15. května 2017 [cit. 20. listopadu 2019]. Dostupné na <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Somalia_map_states_regions_districts.png>.

Příloha č. 4: Vysoce riziková oblast na Rohu Afriky

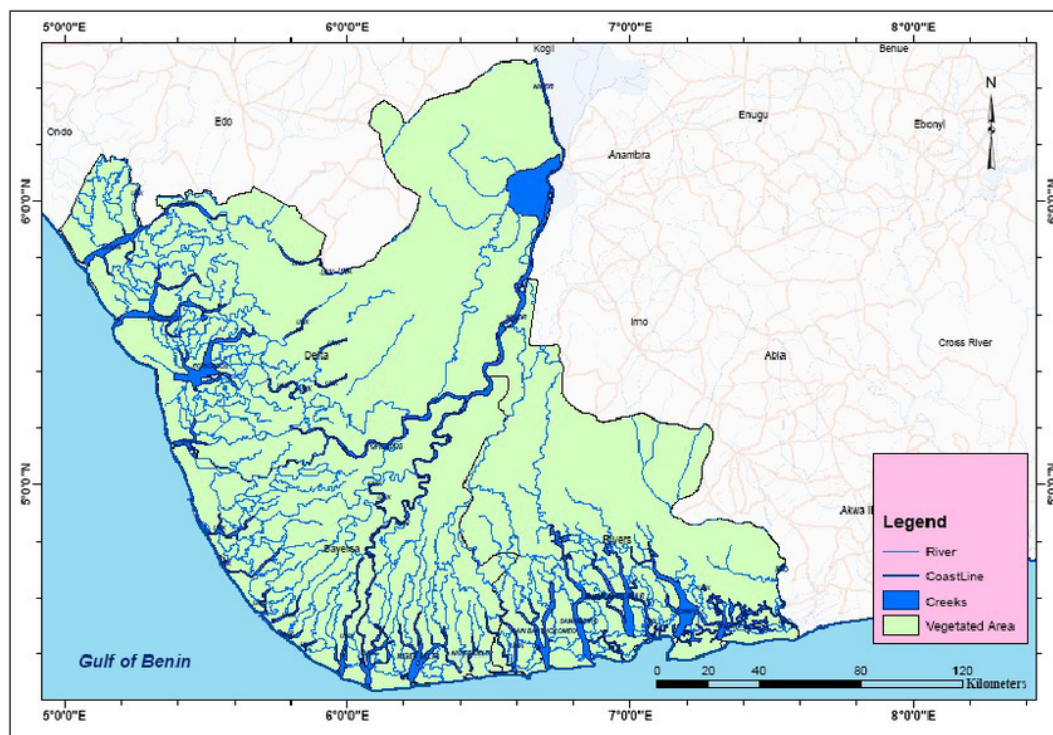
Zdroj: researchgate.net¹⁷²

¹⁷² *Reduction of the high risk area* [online]. researchgate.net, prosinec 2016 [cit. 8. ledna 2019]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/figure/Reduction-of-the-high-risk-area-adapted-from-Dryad-Maritime-2016_fig2_316820904>.

Příloha č. 5: Delta řeky Niger

Zdroj: wikipedia.org¹⁷³

Zdroj: researchgate.net¹⁷⁴

¹⁷³ Fotografie delty Nigeru z raketoplánu [online]. wikipedia.org, 19. listopadu 2005 [cit. 16. února 2019]. Dostupné na <[https://cs.wikipedia.org/wiki/Delta_Nigeru#/media/File:STS61C-42-72_\(north\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Delta_Nigeru#/media/File:STS61C-42-72_(north).jpg)>.

¹⁷⁴ Showing the network of water bodies [online]. researchgate.net, duben 2015 [cit. 19. února 2019]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/figure/Showing-the-network-of-water-bodies-rivulets-streams-rivers-creeks-and-the-Atlantic_fig1_275523066>.